

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

БЕРЕЗЯНКО ТАМАРА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 330.341:665

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ
КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ У ФОРМАТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ
(на прикладі підприємств оліє-жирової галузі)**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті післядипломної освіти Національного університету харчових технологій.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
Мостенська Тетяна Леонідівна,
Національний університет харчових технологій
МОН України, проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, академік НААН
Саблук Петро Трохимович,
Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки» НААН України, радник дирекції

доктор економічних наук, професор
Галиця Ігор Олександрович, ВНЗ
Університету економіка та права «КРОК»
завідувач кафедри економіки підприємств,
конкурентної політики та інноваційного розвитку

доктор економічних наук, професор
Дмитриченко Лілія Іванівна,
Донецький національний університет МОН України,
завідувач кафедри економічної теорії

Захист відбудеться «15» травня 2015 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.058.01 у залі засідань Національного університету харчових технологій за адресою: м. Київ, вул. Володимирська 68, навчальний корпус А, ауд.311.

Автореферат розісланий « 14 » квітня 2015 р.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету харчових технологій за адресою: 01601, м. Київ-33, вул. Володимирська, 68.

Автореферат розісланий «14» квітня 2015 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради, д.е.н., проф.

Н.С. Скопенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В наукових виданнях продовжується полеміка стосовно ступеню, площини та напрямків розвитку потужних бізнес-структур. Частота та розповсюдження криз в економіці та політиці все більше знаходить прихильників теорій свідомого обмеження, відмови від вільного підприємництва, переходу до регульованого капіталізму та інш. Підходи, які реалізовано у даному дослідженні в значною мірою відповідають четвертій політико-економічній теорії, що наголошує на поєднанні кризи капіталістичної системи, кризи відносин між країнами в ринковій системі, між учасниками процесу створення багатства, між країнами у процесі набуття доступу до інструменту включення у систему отримання прибутку та кризи американської моделі акціонероцентричного регулювання діяльності корпоративного сектору: розробити свого роду стандарт «корпорації ХХІ століття» орієнтовані на коригування відносин в господарчих структурах, між ними та у цілому із соціумом та суспільством, контрактних прав та опортунізму менеджменту тощо. До цього спонукають негативні тенденції в національному економічному середовищі та в корпоративному секторі, аналіз системи розподілу, соціальної рівноваги, наявність інституціонального середовища без інституціональної впорядкованості.

Загальні проблеми сталого розвитку, спочатку у вигляді «теорії порядку», «залишкового права», конфліктів у суспільстві, визначення впливу держави на напрямки розвитку, інституціональних проблем економічного розвитку та діяльності ринкових структур набули поширення завдяки перекладам робіт Д.Асемоглу, Р.Дарендорфа, Р.Коуза, Д.Норта, О.Уильямсона Ф.Хайека. Значний вплив на формування авторського підходу справили роботи зарубіжних: А.П.Гайдара, А.М.Лібмана, А.В.Мау, Р.М.Нурєєва, А.Д.Радигіна, А.Г.Худокормова, - та національних вчених: О.О.Беляєва, О.Б.Бутнік-Сіверського, М.П.Буковинської, І.О.Галиці, В.М.Гейця, В.Дементьєва, Л.І.Дмитриченко, О.І.Драган, Д.В.Зеркалова, О.М.Кулініча, Д.Ф.Крисанова, Т.Л.Мостенської, Ю.М.Пахомова, П.Т.Саблука, М.П.Сичевського, Н.С.Скопенко, А.В.Черепякі, які значно розширили теоретичну уяву щодо забезпечення сталого розвитку, діяльності корпорацій, процесів консолідації та впливі на соціальну складову виробничого процесу в харчовій промисловості та місця соціальних чинників в діяльності успішного підприємства.

Не зважаючи на значну кількість робіт, що присвячені проблемам діяльності корпоративних структур в сучасних умовах господарювання, не всі теоретико-методологічні та практичні питання модернізації розвитку підприємств корпоративного сектору як соціального інституту досліджено достатньо глибоко. Потребують нового додаткового розгляду питання зближення потреб розвитку соціуму, олігопольних підприємств корпоративного сектору та суспільства (держави) у цілому. Євроінтеграційні впливи орієнтації національної ринкової системи спонукають до переформатування діяльності національних підприємств, особливо харчової промисловості, в напрямку

відповідності до спільних політик ЄС: включення провідних підприємств та урядів у систему відповідальності перед соціумом; зростання економіки (протиція переміщенню прибутків особливо потужних корпоративних підприємств); збереження та розвиток якості трудового ресурсу у сфері продовольчої безпеки та харчування; впровадження господарського порядку та регулювання з метою зменшення стимулів маржинального росту; глокальне партнерство; поширення кращих практик- як елементи мобілізації внутрішніх ресурсів у забезпеченні сталого розвитку та умови для довгострокового інвестування. Зближення національної системи регуляторних впливів на галузевому та урядовому рівнях із наскрізними політиками ЄС у сфері впливу на підприємства корпоративного сектору, у тому числі харчової промисловості, дотримання рекомендацій ОЕСР, СамітівG-20, впровадження ідеї соціально-відповідального договору на рівні стосунків підприємства та суспільства (дотримання прав людини, трудових відносинах, збереження навколишнього середовища, боротьби з корупцією, використання чесних ділових практик). Реалізацію європейської системи господарського порядку слід асоціювати з впровадженням соціальної відповідальності підприємств корпоративного сектору у якості головної інституціональної неформалізованої складової їх функціонування в національному ринковому середовищі аби забезпечити розвиток у прийнятний усьому суспільству спосіб. Політика в області виробництва продуктів харчування може бути ефективною лише за умови, якщо суспільство досягне узгодження між різновекторними інтересами підприємств корпоративного сектору, як виробника, вимогами системи соціуму, державним та міжкордонним регулюванням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у відповідності з планами науково-дослідних робіт Національного університету харчових технологій за темою: «Удосконалення системи менеджменту на підприємствах харчової промисловості» (номер державної реєстрації 0108U010781), де особисто автором розроблено теоретико-методичний та прикладний інструментарій соціально відповідального управління діяльністю підприємств-лідерів оліє-жирової галузі та глокальному рівні.

Дисертаційна робота виконана згідно з тематикою науково-дослідних робіт Національного університету харчових технологій «Управління підприємствами в умовах забезпечення продовольчої безпеки» (номер державної реєстрації 0112U004638), де автором запропоновано теоретичні положення забезпечення сталого розвитку підприємств оліє-жирової галузі на основі здатності до саморозвитку шляхом впровадження індикаторів соціальної корпоративної відповідальності на підприємствах олігопольного ядра та розповсюдження цього підходу в якості стандарту індустрії.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є об'єднання та розробка теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо запровадження інституціональних інструментів сталого розвитку корпоративного сектору у форматі соціальної держави для

забезпечення відповідності євроадаптаційним вимогам діяльності національних підприємств оліє-жирової галузі. Досягнення поставленої мети зумовило постановку та вирішення наступних завдань:

- розробити методологію медіації розвитку управління напрямками та узгодженістю складових елементів системи корпоративного управління (системи «соціум-держава-корпоративний сектор»);
- розробити теоретичний підхід до регуляторного принципу розвитку підприємства;
- сформулювати методологічний підхід до визначення суспільної корисності діяльності підприємств корпоративного сектора через оцінювання рівня корпоративної соціальної відповідальності;
- розвинути теоретичний підхід до удосконалення Кодексу корпоративної відповідальності;
- визначити принципи формування відповідальності промислового ланцюжка корпорації;
- визначити принципи оптимального управління олігопольними компаніями;
- розвинути теорію корпоративного управління;
- визначити особливості опортуністичної поведінки в корпораціях;
- розвинути теоретичні підходи до формування Кодексу ділової етики;
- визначити процедуру формування відповідальної поведінки підприємства корпоративного сектору.

Об'єктом дослідження є процес формування інституціональних інструментів, які визначають систему поведінки та стосунків із соціумом та суспільством підприємств корпоративного сектора, що складають олігопольне ядро оліє-жирової галузі національної харчової промисловості.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методологічні та прикладні аспекти діяльності та розвитку підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі національної харчової промисловості, що визначають рівень зворотного впливу і які забезпечуються використанням інституціональних інструментів та системи їх взаємозалежностей та взаємовпливу.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основи дослідження становлять ключові положення, принципи та методи сучасної економічної та інституціональної теорії, а також теорії управління. В дисертаційній роботі використано наступні методи: абстрактно-логічного аналізу – для визначення понять «економічна та корпоративна медіація» та обґрунтування моделі оптимальної регуляції діяльності корпоративного сектора соціально визначеним способом; наукового спостереження, опитування та інтерв'ю; опису та спостережень, класифікацій, групування та систематизації для виявлення типових ознак, встановлення характеристик процесів та особливостей поведінки, стосунків та зв'язків впливових груп дослідження, а також між явищами економічного життя суспільства; статистичний аналіз – для визначення економетричних параметрів, динаміки, структури, результатів діяльності та впливу корпоративного сектору; порівняння та зіставлення – для

виявлення тенденцій та особливостей розвитку соціальної, корпоративної та суспільної сфер національної та світової ринкової системи; спеціальні методи статистики: групування, таксонометричний, індексний, абсолютних, відносних та середніх величин, графічний; цільовий підхід та метод моделювання для визначення концептуальних засад розвитку корпоративного сектору, а також економіко-математичне прогнозування із використанням теорії ігор з метою перевірки гіпотез та перевірки доказової частини дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні документи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та органів влади, офіційна статистична інформація Державної служби статистики України, Фонду держмайна України, Асоціації «Укроліяпром», аналітична інформація провідних світових та національних установ, звітні данні міністерств, відомств, підприємств та фондів, які не становлять державної та службової таємниці; наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів, а також результати власних досліджень.

Наукова новизна отриманих результатів. Найсуттєвішими результатами, які характеризують наукову новизну дослідження, є такі:

вперше:

шляхом поєднання теорій інтересів, опортуністичної поведінки, олігополій та неінституціоналізму запропоновано методологію медіації розвитку, яка дозволяє регулятору управляти напрямком та узгодженістю розвитку за допомогою використання індикаторів соціальної та суспільної відповідальності підприємств корпоративного сектору;

запропоновано теоретичний підхід до отримання прибутку соціально визначеним шляхом, застосування якого у якості стандарту індустрії покликане забезпечити національну продовольчу безпеку та використання лідерства харчової промисловості як інструменту мобілізації внутрішніх ресурсів для сталого розвитку підприємств харчової промисловості національного корпоративного сектору;

удосконалено:

методичний підхід вирішення задачі суспільної корисності бізнесу на основі врахування монетарних показників (сплачені податки, заробітна плата, відрахування на соціальні заходи), при врахуванні індексних оцінок, що вимірюють задоволеність умовами праці, безпеку праці, екологічну відповідальність бізнесу. Виконане моделювання дозволило отримати економетричну модель, дієвість якої доведено шляхом екстраполяції змін підприємств оліє-жирової галузі у наслідок активізації відповідальної корпоративної поведінки підприємств олігопольного ядра;

методологічний підхід оцінювання підприємства, який на відміну від існуючих, враховує наявний етап розвитку рівня корпоративної соціальної відповідальності, можливість дослідження опортуністичної поведінки інституціональних складових на рівні галузі, в тому числі механізм подолання опортуністичної поведінки власника та менеджменту та формування динамічної бази даних реальної практики корпоративної соціальної

відповідальності підприємств олігопольного ядра; а також полегшений формат звітування в межах GRI, як еволюційний крок впровадження корпоративної соціальної та суспільної відповідальності підприємства, що доцільний до використання на початковому рівні;

теоретичний підхід до визначення системи рекомендацій з формування Кодексу корпоративної відповідальної поведінки у блоках: базових цінностей, керівних принципів та майбутнього розвитку, стандартів та процедур менеджменту, що враховує рівень розвитку підприємства, ступінь відповідального ставлення та суспільно визначені напрямки впливу на глокальному рівні;

дістали подальшого розвитку:

теорія корпоративної соціальної відповідальності в частині принципів формування відповідального промислового ланцюжка на базі впровадження корпоративної соціальної відповідальності та глокальності діяльності олігопольного ядра забезпечує розповсюдження обраного регуляторного підходу. Ефективність запропонованого підходу доведено розрахунками;

методологічний підхід до побудови теорій корпоративного управління в частині об'єднання на основі медіаційного підходу теорії суспільних сукупних благ та національного добробуту Дж.Р.Хікса та Н.Калдора (суспільної корисності), принципів оптимального управління олігопольними компаніями Ж.Тіроля та Ж.-Ж. Лафонта, урахуванні наявності олігопольної структури ринку Курно, що дозволило отримати коректні загальні результати щодо оптимальної регуляції та досягнення точки рівноваги Неша;

визначення категорії «*економічна медіація*» як засобу впливу та стимуляції подолання конфлікту інтересів між суб'єктами горизонтального та вертикального ринку, між соціальною та економічною складовою, між потребами національної економічної безпеки та глобалізацією ринків, між експорто- та імпортоорієнтованими напрямками розвитку;

визначення та застосування у системі механізмів регуляції поняття «*корпоративна медіація*» як методу досягнення узгоджених та безконфліктних позицій у трудових колективах між менеджментом та працівниками, менеджментом та власниками, мажоритарними та міноритарними власниками, учасниками корпоративних відносин за межами організаційної конструкції, державою та корпоративним сектором, корпоративним сектором та суспільством;

визначення «опортуністичної поведінки», яку запропоновано трактувати як економічні відносини, що формують поведінку з приводу прав володіння результатами діяльності із порушенням інтересів учасників (стейкхолдерів), що ґрунтується на свідомому викривленні інформації;

теоретичний підхід до формування Кодексу ділової етики на підприємстві, який доповнено процедурою впровадження корпоративної соціальної відповідальності у програмних документах підприємства; формами для імплантації норм корпоративної відповідальної поведінки в межах діючого підприємства; стандартами та процедури відповідального менеджменту, у тому

числі Положенням Про менеджмент компанії; змістом процедури впровадження та управління Програмою корпоративної етики (відповідальних стосунків) на підприємстві;

методичний підхід до формування відповідальної поведінки корпоративних підприємств, який на відміну від існуючих послідовно формується на 6 рівнях.

Практичне значення отриманих результатів лежить у площині адаптації до вимог ЄС теоретико-методологічних та практичних підходів до формування інституціоналізованої системи стосунків у національному суспільстві. Теоретичні, методологічні, концептуальні та практичні положення і узагальнення, а також практичні рекомендації знайшли реалізацію в діяльності наукових, державних та корпоративних установ: теоретичні положення та практичні рекомендації щодо напрямків розвитку управління національним корпоративним сектором та формування економіко-правової політики використані в відділенні історії, філософії та права НАН України (довідка №121/3 від 14.01.2011 р.); теоретичні та практичні положення запропонованої моделі управління національним корпоративним сектором використано у процесі підготовки парламентських слухань «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації», а також «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційного виклику» Комітету з питань науки і освіти (довідка № 04-22/16-25 від 13.01.2011 р., а також парламентських слухань Комітету з питань промислової і регуляторної політики Верховної Ради України (довідка № 04-31/12-9/4273 від 12.01.2010 р.); рекомендації щодо забезпечення балансу інтересів між державою, соціумом та корпоративним сектором, а також концепція Національного корпоративного кодексу використано Головним управлінням соціально-економічної політики Адміністрації Президента України при реалізації Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»; висновки, узагальнення та рекомендації в процесі підготовки аналітичних матеріалів з процесів концентрації майнових активів, регулювання діяльності корпоративного сектору в напрямку активізації його зовнішньої конкурентоспроможності та досягнення економічної стабільності використано Департаментом двостороннього торгівельно-економічного співробітництва Міністерства економіки України (довідка № 4603-25/7 від 19.01.2011 р.); рекомендації щодо збалансування діяльності, потреб та векторів розвитку суспільства та національного корпоративного сектору використано в процесі законотворчої діяльності народного депутата Верховної Ради України (довідка № 01/96 від 12.01.2011 р.); результати аналітичних досліджень, оцінки та узагальнень, рекомендації щодо створення та ведення Єдиного реєстру об'єктів державної власності в частині підвищення ефективності корпоративного управління використано Фондом державного майна України (довідка № 10-15-814 від 21.01.2011 р.); в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Корпоративне управління», «Публічне адміністрування», «Конфліктологія» в

Національному університеті харчових технологій (довідка від 17.09.2014 р.), аналітичні матеріали в процесі підготовки аналітичних матеріалів до зборів Дирекції Асоціації «Укроліяпром» та концепції Кодексу корпоративної соціальної відповідальності оліяжирпрому (довідка № 15-07/68 від 15.09.2014 р.), рекомендації щодо Кодексу ділової поведінки та етики міжнародної компанії ТОВ «BBDO» (довідка № 44 від 20.01.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням і містить авторські розробки щодо вдосконалення інституціональних засад управління розвитком підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі. Наукові положення, висновки та рекомендації, які вносяться на захист, одержані автором самостійно. Обсяг особистого внеску в роботах, опублікованих у співавторстві наведено окремо у переліку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи доповідались дисертантом та отримали позитивну оцінку на 1У Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми економіки підприємств в умовах сталого розвитку» (Київ, 2008); Другій та Третій Міжнародних наукових конференціях «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій» (Суми, 2009 та 2010 рр.); Міжнародній науково-практичній конференції «Протидія корупції в Україні: взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства» (Київ, 2009); Міжнародній конференції Тасис «Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС як інструмент євроінтеграції та внутрішніх реформ» (Київ, 2009); міжнародних науково-практичних українсько-німецьких конференціях «Законодавче і регуляторне забезпечення іноземних інвестицій: досвід України та Німеччини (Київ, 2009) та «Українсько-німецьке співробітництво у сфері інвестицій: проблеми правового регулювання та практики в умовах економічної інтеграції» (Київ, 2010); міжнародних науково-практичних конференціях та круглих столах у організаціях та відділеннях Верховної Ради України: «Медіація як спосіб розвитку громадянського суспільства: українська та німецька перспективи» (Київ, 2010); науково-практичній конференції «Соціально-правові реформи в незалежній Україні: досягнення, проблеми, перспективи» (Київ, 2009); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні» (Алушта, 2010); IV та V Міжнародних науково-практичних конференціях: «Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (Харків, 2012 та Алушта, 2013); Міжнародній науково-практичній конференції «Теорія та практика управління економічним розвитком» (Київ, 2012); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Умови економічного росту в країнах з ринковою економікою» (Переяслав-Хмельницький, 2013.); VII Міжнародній науковій конференції *ITE-2013* «Інституціональна трансформація економіки: умови інноваційного розвитку» (Новосибірськ, 2013); міжнародній наук-практ.конференції «Суспільство на межі епох» (Перм, 2013); VIII Міжнародній науково-практичній конференції з проблем формування та реалізації конкурентної політики (Львів, 2013);

Міжнародних науково-практичних конференціях «Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки» (Одеса, 2014); «Тенденції розвитку економіки у 2014 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти» (Дніпропетровськ, 2014); «Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки» (Чернігів, 2014); «Управління економічними процесами у світовій і національній економіці» (Київ, 2015); «Стан, проблеми та перспективи розвитку національної економіки» (Одеса, 2015); «Розвиток нової економічної системи на світовому, державному та регіональному рівнях» (Львів, 2015); «Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку» (Дніпропетровськ, 2015).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження опубліковані у 80 наукових працях, серед яких: 4 одноосібних монографії, 8 авторських розділах у колективних монографіях, 33 статтях у фахових наукових виданнях, у т.ч. у 8 виданнях, що включено до міжнародної наукометричної бази, 35 інших виданнях, загальним обсягом 65,6 д.а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 392 сторінках, список використаних джерел включає 454 найменування на 46 сторінках. Дисертація містить в основному тексті 114 таблиць та 38 рисунків. Робота має 6 додатків на 66 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *Вступі* наведено загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено, предмет, об'єкт та методи, мету та основні завдання дослідження, а також розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів, наведено інформацію про апробацію та структуру роботи.

У *першому розділі «Методологія сучасної ринкової організації економічної діяльності суспільства»* увагу зосереджено навколо теорій ефективних засобів розвитку, оптимальної політичної та соціально-економічної конструкції світо устрою, що відбувається на протязі усього існування людства. Теоретики та політики визнають, що і досі ідеальної системи не винайдено. Основою дослідження та розкриття взаємодії економічних суб'єктів ринкової економічної системи, закономірностей взаємодії економічних суб'єктів, їх взаємного впливу одне на одного та на економічні процеси обрано інституціональну теорію. Оскільки центром уваги інституціональної теорії є функціонування економічної системи, структура її активних центрів та спосіб досягнення ефективного розвитку національного економічного організму у цілому. В роботі встановлено, щов українському ринковому середовищі наявна інституціональна середовище без інституціональної впорядкованості.

З точки зору теорії фірми, головним чинником її зростання та розвитку є укріплення стосунків між учасниками процесу. Намагання узурпувати максимум ренти від діяльності або володіння призводить до опортуністичної

поведінки, якщо стосунки недостатньо формалізовані. Особливості національної ринковості спонукали до розгляду теорій олігопольного ринку, в якому переважно функціонує національна економіка. Отримувати постійний прибуток в рамках олігопольного ринку вдається за рахунок маніпулювання та уникання контролю з боку держави, створення уявної конкуренції, що забезпечує не обґрунтоване формування надлишкової маржі.

Еволюція економічного розвитку свідчить, що наявність спаду та накопичення рецесії є результатом організаційного провалу, невміння сформулювати напрям розвитку, який зацікавить все суспільство та залучити до сфери ринкових соціалізованих орієнтованих стосунків усіх її суб'єктів. У сенсі забезпечення національного розвитку важливо дотриматись суспільних пріоритетів аби не допустити набуття влади (економічної або політичної) антидержавних чи антисуспільних елементів, які за відсутності норм та формалізованих правил можуть конкурувати із державними. В теорії неінституціоналізму розглядають два варіанти опортуністичної поведінки: ухилення від виконання контрактних обов'язків (тихий спротив виконавця); здирництво (корупція) у вигляді узурпації влади, власності, розпорядження (неконтрольована консолідація). Любий із означених варіантів призводить до порушення рівноваги і виникнення інституціональних пасток, особливо в трансформаційних суспільствах, що саме і характерне для національного ринкового простору.

Кожному уряду належить першочергова роль та кінцева відповідальність у справі забезпечення соціального прогресу та добробуту його народу, планування засобів, шляхів розвитку, як частини всесвітніх планів розвитку. Практично, це є не що інше як побудова соціалізованої держави, або її варіації - держави добробуту. Попри принципову згоду з фабулою завдання, найзапекліша полеміка точиться ще й досі навколо шляхів просування до цієї мети та обрання найефективніших методів досягнення поставлених орієнтирів.

Концепція сталого розвитку є результатом поєднання трьох напрямків: екологічного, економічного та соціального. Якщо створені інститути слугують інтересам лише тих, хто контролює інституціональні зміни, виникає і розвивається конфлікт інтересів у суспільстві. Означений напрямок отримав свій розвиток у теорії суспільної відповідальності економічної діяльності.

Суспільний сектор	Соціальний сектор	Корпоративний сектор	
Національне суспільство у цілому			
Місцева громада	Члени сімей персоналу	Власники та інвестори	
Державні установи	Впливові особи	Споживачі	Клієнти-користувачі
Органи управління	ЗМІ	Громадяни суспільства як користувачі сукупного продукту	Постачальники
Органи влади	Благодійні організації, громадські фонди		Конкуренти
Органи контролю та покарання		Менеджмент	
		Працівники	

Рис. 1. Групи впливу на діяльність підприємства

З метою винайдення оптимального підходу, стосунки з корпоративним сектором досліджують у контексті формування відносин з групами впливу. Окремого розгляду та регулювання потребує впровадження суспільно орієнтованих засад у параметри внутрішнього управління корпоративними структурами, включаючи нормалізацію діяльності менеджменту, що дозволило запропонувати власний підхід до визначення економічної складової матриці впливових груп, врахування інтересів яких забезпечує ефективний розвиток. Узагальнюючи запропоновану матрицю впливу можна умовно представити сферу зацікавлених сторін як триграму пов'язаних стосунків: держава-соціум-корпоративний сектор. Матриця впливу є одночасно матрицею взаємодії та стосунків (суспільно-економічних відносин).

Засобом узгодження параметрів розвитку може стати медіація, як система взаємодоповнюючих послідовних інструментів нейтралізації та попередження конфлікту, врегулювання його на усіх стадіях розвитку, іноді незалежно від усвідомлення сторін про необхідність вказаних дій. Означений підхід спроможний забезпечити фундамент для усвідомлення необхідності впровадження ідеї медіації в національний економічний простір та стати основою для автентичних конструкцій суспільно-економічної та корпоративної медіації у національному суспільстві. Економічна медіація може існувати у вигляді засобу впливу та стимуляції подолання конфлікту інтересів між суб'єктами горизонтального та вертикального ринку, між соціальною та економічною складовою, між потребами національної економічної безпеки та глобалізацією ринків, між експорто- та імпортоорієнтованими напрямками розвитку. Корпоративну медіацію пропонується розглядати як досягнення узгоджених та безконфліктних позицій у трудових колективах між менеджментом та працівниками, менеджментом та власниками, мажоритарними та міноритарними власниками, учасниками корпоративних відносин за межами організаційної конструкції, державою та корпоративним сектором, корпоративним сектором та суспільством. Інструмент корпоративної або економічної медіації може використовуватись для об'єднання інститутів правочинну, потреб розвитку суспільства, корпоративних економічних ефектів шляхом переходу від «первинної агресивної ринковості» трансформаційних країн до стабілізації внутрішньосуспільних відносин та будівництва системи демократичного суспільного розвитку в гармонізованому ринковому форматі. Формою забезпечення медіаційних стосунків у суспільстві виступає корпоративна соціальна відповідальність на першому етапі, та корпоративна суспільна відповідальність – на другому.

В роботі пропонується методологічний підхід регулювання діяльності корпоративного сектору з метою максимізації суспільної та соціальної компоненти, в основу якого покладено модель Ж.-Ж.Лафонта-Ж.Тіроля максимізації суспільних благ в умовах специфіки олігопольного ринку та теорію ігор Р.Неша, що відбувається за участю трьох сторін: корпоративного сектору – соціуму – держави (регулятора). Означений перерозподіл не означає

зменшення сукупних суспільних благ, порівняно із базовою моделлю, що підтверджено рівновагою в умовах сталого розвитку Дж.Р.Хікса. В результаті проведених досліджень встановлено необхідні умови, за яких такий перехід можливий і супроводжується зростанням загального обсягу соціальних та суспільних благ. Додатковий ефект від перерозподілу сукупного суспільного ефекту створюється в результаті наявності олігопольної структури ринку і моделюється як за класичними моделями (Курно), теорії Дж.Гелбрейта та загальної теорії економічних інтересів. Загальна постановка задачі добре інтегрується із базовими принципами, викладеними в роботах Ж.Тіроля та Ж.-Ж. Лафонта присвячених оптимальному управлінню замовленням бізнесу вироблення суспільно корисних благ. При цьому, теоретична база дозволяє вирішити задачу подолання опортуністичності бізнесу та асиметрії інформації при врахуванні специфіки олігопольного ринку. Досягнення точки рівноваги Р. Неша включає використання послідовності кроків та їх індикаторів відносно моделювання станів соціально-економічних систем.

У другому розділі «Євроінтеграційні виклики адаптації національної харчової промисловості та оліє-жирової галузі» розглянуто основні засоби досягнення економічного зростання в ЄС в умовах переходу до нової конструкції світового порядку, коли головними стають завдання збалансування потреб економіки, соціуму та вимог екології. Узагальнюючи провідні принципи Глобального договору, принципи ОЕСР, принципи розвитку G-20 можна виокремити наступні актуальні напрямки для регулювання: подолання опортунізму власника та менеджменту, чесна операційна діяльність, захист навколишнього середовища, дотримання прав людини на гідне життя та працю, розвиток місцевих громад та країни у цілому, - що і складає зміст корпоративної соціальної відповідальності. На рівні світового регулювання корпоративна відповідальність набула статусу господарського порядку, її перетворено у інструменти забезпечення розвитку.

Метою нормативного регулювання ЄС є обмеження негативних наслідків економічної поведінки учасників, що досягається за рахунок впровадження стандартів соціальної сфери або підприємництва. Основою впорядкування економічної діяльності в ЄС є розробка спільних політик: базових, які приймаються за спільною угодою; вторинних, які розробляють спільні законодавчі інститути (вони зафіксовані у засновницьких угодах); горизонтальних, таких як соціальна та конкурентна політика, економічна, податкова, тобто такі, що впливають на умови функціонування соціально-економічних систем спільноти; секторальних, які стосуються діяльності окремих галузей. У нормування діяльності корпоративного сектору стосується трьох напрямків: антиконкурентних угод між підприємствами, угод та рішень між об'єднаннями підприємств та заборони створення картелів. Головним завданням означеного напрямку виступає оцінка впливу. Вплив оцінюється за п'ятьма основними критеріями: воцінка для визначення результатів в галузі розвитку, поряд актуальністю, ефективністю, результативністю і стійкістю. В рамках регіональної політики та регуляторних практик ЄС зберігається поняття галузі,

яка тепер розглядається як уособлення компетенції, яка зазнає впливу як з боку держави, так і з боку корпоративного управління економічною діяльністю. Спільну соціальну політику ЄС спрямовано на вирівнювання умов та обсягів соціального захисту, розвиток професійного навчання та освіти, соціального захисту та охорони здоров'я, включаючи високий рівень безпеки праці та покращення екологічного стану. Спільна промислова стратегія базується на трьох принципах: постійному зверненні до всіх спільних політик, що стосуються промислової діяльності, зокрема, до політики охорони довкілля; полегшеному доступі підприємств Спільноти до зовнішніх ринків і до заходів, що спрямовані проти нечесної торговельної практики та сприяють міжнародній промисловій співпраці; позитивному і послідовному пристосуванню до змін у промисловості. Особлива увага приділяється всім аспектам прозорості: в правах виконавчих органів та топ-менеджменту, законодавчому відправленню та трактуванню, домовленостям (особливо при укладанні угод «із зацікавленістю»), прогнозованій ризиковості, структурі, політиці управління та формуванні Кодексу корпоративного управління підприємства, включаючи відносини із робітниками та зацікавленими особами. Посилені вимоги до аудиту діяльності, включаючи аналіз проведення загальних зборів, діяльності його секретаря та ведення протоколу засідання. Таким чином, «вільний ринок» в європейському форматі є ринком суворого дотримання правил, законодавчих норм та регламентів поведінки компаній з метою скерування їх діяльності у суспільно потрібне русло. Соціальна якість продуктів харчування набула статусу національної ідеї у ЄС. Інтегрований підхід до харчових продуктів представлено на рис.2.

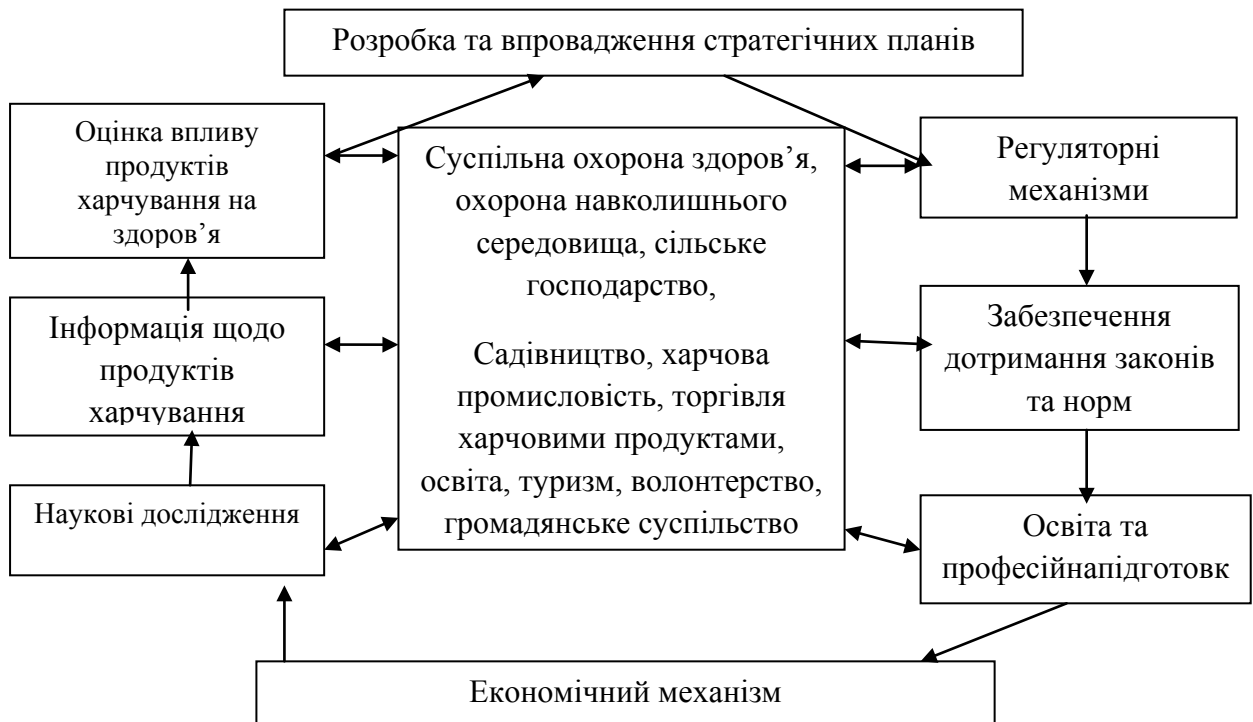

Рис.2. Інтегрований підхід до продуктів харчування та здоров'я у ЄС

З огляду на це детально розглянуто особливості верифікаційного візиту інспекторів ЄК з метою оцінки системи контролю на місцях, всі етапи та особливості успішної підготовки належних матеріалів. Узагальнюючи певні відмінності європейських країн у процедурах реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності в роботі запропоновано спільний пакет процедур, що забезпечує відповідну діяльність компаній.

Основою зміни ставлення до управління компанією в рамках рекомендацій ЄС для нелістингових компаній вважається усвідомлення усіма типами власників думки, що компанія не є особистим майном власника (eCoDa), а переважно інструментом суспільного розвитку. Євроспільнота використовує для забезпечення відповідальної поведінки корпоративного сектору два вектори впливу: формалізовані інструменти, що імплантовані у звітність та імідж – для лістингових компаній (закріплено в правилах допуску до котирування, стосується також усіх транснаціональних корпорацій) та систему кодексів та рекомендацій асоціацій – для приведення у відповідність із нормами відповідальної поведінки внутрішньої та зовнішньої поведінки нелістингових компаній. Наявність світової тенденції побудови консенсусу між корпоративним сектором, державою та суспільством дозволяє з упевненістю включати корпоративну суспільну та соціальну відповідальність до складу загальної системи корпоративного управління на мікрорівні та державної економічної політики на макрорівні. За таких умов корпоративна суспільна та соціальна відповідальність стає потужним фактором стратегічного розвитку, конкурентоспроможності та капіталізації компанії. У свою чергу ефективним інструментом управління визнається нефінансова звітність. Стабільний та стійкий розвиток компанії це вже не тільки регулярність у досягненні економічних показників, а і осуспільнена та соціалізована управлінська філософія для менеджменту та власників.

В результаті аналізу встановлено, що англо-американський підхід до корпоративної соціальної відповідальності побудовано за засобами збереження філантропічного ставлення, тому у практиці використані маркетингові та іміджеві практики, які формалізовано у методиках оцінки та вимірювання. У відповідності із об'єднаною практикою Італії, Франції, Німеччини та Бельгії відповідність вимогам корпоративної соціальної відповідальності компанії оцінюють за наступними чотирма блоками: ринок, трудові відносини, екологія, співпраця із громадою. Вимоги корпоративної соціальної відповідальності у ЄС імплантовано до кожного рівня спільних політик.

У третьому розділі «Діагностика інституціональних складових національної системи корпоративної відповідальної поведінки» увагу сконцентровано навколо питання вимог ЄС щодо адаптації діяльності підприємств національного корпоративного сектору. Практики корпоративної соціальної відповідальності включено у всі спільні політики ЄС. З'ясовано, що існує недостатність забезпечення визначеності та системності в національній системі державного управління. Відсутність довгострокової програми розвитку країни не дає змоги забезпечити наступництво в управлінні.

Чітко виявлено тенденцію перенесення фіскального навантаження на середній та малий бізнес (31,7% законопроектів та 50% дозвільних норм) і надання підтримки консолідованому бізнесу. В плані галузевої політики законотворча діяльність направлена на лобіювання секторів, які створюють валютний дохід держави. При цьому здебільшого підтримкою користуються виробники сировини. Характерним викривленням економічної політики збереження фіскального напрямку відносин із сектором внутрішнього виробництва є надлояльне ставлення до утворення боргів в експортоорієнтованому секторі. Нормотворчість в сфері економічної політики носить декларативний характер і практично не впливає на формування інституціонального порядку. В законотворчій діяльності використовується практика короточасного впливу, фіскальний напрямок, декларативність та маніпулятивність. Неefективною є політика технічного регулювання, рівень її відповідності вимогам ЄС складає лише 25%. Основною причиною є інституціональна неспроможність до здійснення системних змін. Підприємницька діяльність (або *якість ділового середовища*) в Україні регулюється корпоративним правом, до складу якого входять норми, які безсистемно «розкидані» по різних статтях цивільного, кредитно-фінансового, податкового, адміністративного, трудового та інших галузей чинного законодавства.

Якість законотворчої діяльності залишається здебільшого косметичною: 80% законопроектів – технічні та декларативні зміни до діючих норм. Основним напрямком нормативного впливу органів влади на реальний сектор протягом десятка років залишається фіскальний напрямок. Регулюванню акцизів присвячено 1745 законів, урядових та місцевих документів, у тому числі 9 законів, 12 Постанов, 22 акти, зареєстрованих Міністром, 93 нормативних акти Митної служби.

Протягом останніх 6 років законодавчу ініціативу було зосереджено навколо питань захисту виробників сировини для харчової промисловості та розвитку фіскального навантаження на переробну промисловість харчового сектору економіки. Хоча, за даними Комітету охорони прав споживачів, в Україні близько 80% харчової продукції не має належного рівня відповідності встановленим стандартам за одним або кількома показниками. Головним стримуючим моментом залишається інституціональна спроможність.

Кардинально відмінною є регуляторна політика на рівні оліє-жирової галузі: повністю реалізовано першочергову програму адаптації нормативно-технічної документації до стандартів ISO.

У четвертому розділі «*Діагностика рівня суспільної відповідальності підприємств корпоративного сектору оліє-жирової галузі*» досліджено стан оліє-жирової галузі та особливості стратегічного розвитку її провідних підприємств. Розвиток виробництва олії в Україні дозволив оліє-жировій галузі посісти перше місце у світі за обсягами виробництва та експорту, що забезпечено постійним зростанням потужностей з переробки насіння (рис.3).

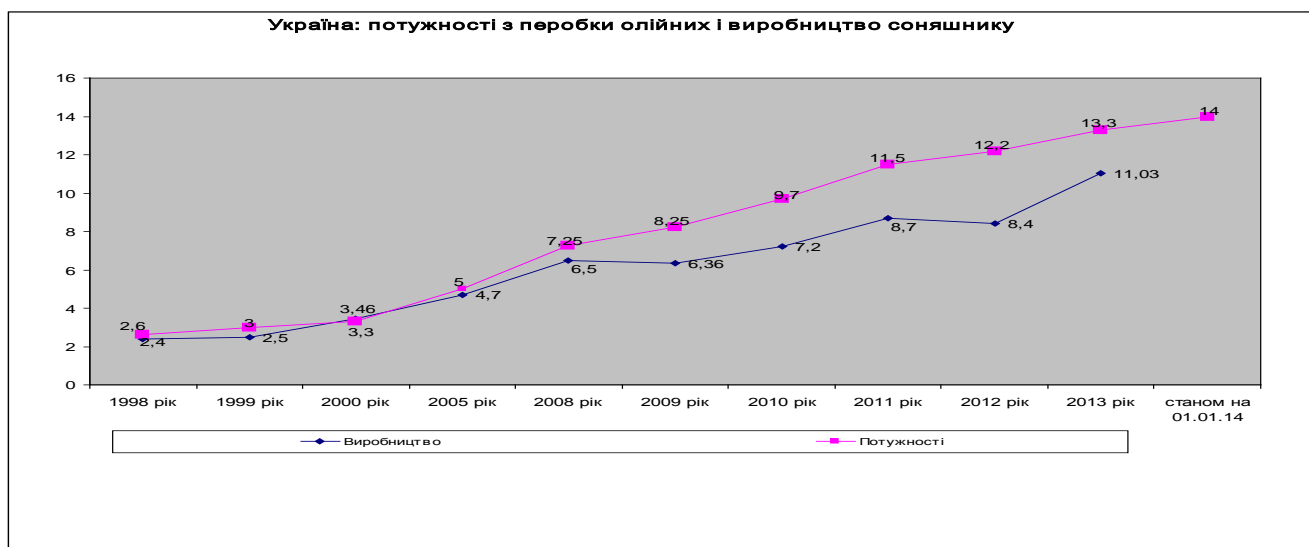

Рис. 3. Динаміка розвитку потужностей з переробки олійних культур

Сучасна індустрія виробництва харчової продукції країни налічує 21216 підприємств (станом на 01.01.2014 р.) різних форм власності. При цьому підприємства малого бізнесу складають понад 93%. У структурі корпоративного сектору широко представлено групу середніх підприємств, які складають 26,7%. Виробництво оліє-жирової продукції є одним із найбільш рентабельних напрямків харчової промисловості (табл.1).

Харчова промисловість є не тільки завершальною ланкою виробництва харчових продуктів, а і інтегратором ефективного функціонування всього продовольчого комплексу.

Таблиця 1

Рентабельність вирощування та переробки олійних культур в Україні (%)

Показник	Експертна оцінка	2012	2013	2014	Прогноз
Рентабельність вирощування					
худоби	25-30	14,3	11,3	15,8	20,6
рослин	25-50	22,3	11,2	18,7	22,1
соняшнику	70	45,8	28,5	28,1	29,4
ріпаку	80	21,4	8,4	29,2	30,1
сої	60	26,8	8,6	23,4	24,6
Рентабельність переробки					
соняшнику	70-100	7,2	9,0	15,0	13,0
ріпаку		16,0	17,2	166,4	24,1
сої		9,0	16,1	16,4	16,7
Зростання прибутковості переробки					
соняшнику	200			130	150
ріпаку	350-380	31,1	44,7	270	125
сої				280	130

72% складу олігопольного ядра харчової промисловості, яке контролює майже 90% сукупного виробництва, вже не належить національній юрисдикції. Олігопольне ядро у оліє-жировому секторі складають підприємства «Кернел груп», «Віолія» та «Каргілл».

В оліє-жировому комплексі сформовано ринкову структуру галузі яка базується на іноземній власності на сільськогосподарські площі для виробництва сировини, іноземне володіння сировиною, іноземну власність на виробничі засоби, іноземну власність на результат переробки (кінцеву продукцію), і, як наслідок, іноземну приналежність маржі, що акумульовано у кінцевому продукті незалежно від географії її отримання. Принаймні відносно оліє-жирової галузі втрачено сенс відносити її до сфери національної економіки, оскільки усіма складовими змінено українську приналежність.

Введення у ЄС режиму контролю продукції, що надходить із третіх країн та обмеженні контрактних угод з країнами офшорної реєстрації, призведе до виникнення проблем у значній кількості підприємств оліє-жирової галузі (табл.2).

Таблиця 2

Підприємства оліє-жирової галузі з проблемною власністю

Підприємства	Частка офшорного власника, %	Юрисдикція офшорного співвласника
Іллічівський ОЖК	66,8852	Гібралтар, Кіпр
Одеський ОЖК	69,3397	Кіпр
Запорізький ОЖК	79,4301	Кіпр, Беліз, Вірджинські острови
ПАТ П Дніпропетровський ОЕЗ	66,5351	Гібралтар, Кіпр
Вінницький ОЖК	66,5351	Гібралтар, Кіпр
Чернівецький ОЖК	96,8354	Кіпр

Аналіз діючих та задекларованих корпоративних практик провідних підприємств оліє-жирового сектору виявив тенденцію до нехтування рекомендаціями євроспільноти у процесі свідомого та добровільного прийняття на себе корпоративної відповідальної поведінки.

Ефект від діяльності підприємств олігопольного ядра розподілено нерівномірно: соціальні витрати складають 3,8%; суспільні – 21,8%; решта 74,4% залишається в розпорядженні корпоративного сектору (табл.3).

Таблиця 3

Сукупний суспільний ефект від відповідальної діяльності, тис. грн.,

(2012/13 МР)

Олігопольне ядро	Соціальний ефект	Корпоративний ефект	Суспільний ефект	Усього
Кернел	67696,0	1011532,0	437525,9	1516753,9
ДнОЕЗ	23678,2	731562,0	49289,3	804529,5
Віолія	29462,1	607605,0	200534,0	837601,1
Усього	120836,3	8934799,0	687349,2	3158884,5

Проведеним аналізом встановлено наявність двох процесів: експансія на ринки іншої юрисдикції та перетворення виробничої компанії налогістичного оператора. Оцінка рівня добропорядності ділових практик (табл.4) також виявила значні проблеми. Дослідження управлінських політик на відповідність вимогам корпоративної соціальної відповідальності виявило, що компанії з іноземним контролем (Каргілл та Бунге) використовують еко-практику лише як складову просування продукції: маркування на упаковці, PR-компанії, розповсюдження інформації. За рахунок використання уваги суспільства до природоохоронних засобів ведення бізнесу та вживання екологічних продуктів продажі в компанії зросли у середньому на 5%, а упізнаваність бренду – на 17,7%.

Таблиця 4

Зведена оцінка добропорядності ділових практик

Показник	Застосування антиконкурентних практик у бізнесі	Необхідність застосування хабара або корупції	Сподівання на судовий або державний захист
Підприємства олігопольного ядра	90	75	29
Крупні підприємства	27	65	20
Середні підприємства	12	60	15
Малі підприємства	-	58	15
Оцінка експертів	32	80	10

Крім того, сучасний власник все частіше обирає на посаду керівника не професіонала виробничого сектору, а переважно адміністратора, спроможного чітко виконувати розпорядження. Тобто, функцію господарника в переліку обов'язків вищого менеджменту замінено функцією адміністрування. Сукупний рівень поведінки власника та менеджменту у корпоративному середовищі на основі методики Ла Порта, яка використовується Світовим банком, було визначено як опортуністичний та близький до маніпулятивного.

Дуже низьким виявився рівень прозорості – лише 16% відповідності принципам ОЄСР. Розширена оцінка навіть понизила оцінку попередню, оскільки рівень деяких напрямків в узагальненому сприйнятті виглядає більш привабливо ніж у практичній реалізації. Найбільшу проблему становлять бізнес-практики олігопольного ядра: рівень їх оцінки ледве досягає 25% від нормативу. Оцінка рівня відповідальності корпоративного сектору оліє-жирової галузі, яку ми отримали, свідчить про наявність значних проблем соціальної та суспільної відповідальності у галузі (табл.5).

Було виявлено тенденцію, що у значній кількості випадків цей процес навіть серед компаній олігопольного ядра має здебільшого формальний характер. Проте застосування корпоративної соціальної відповідальності для українських підприємств має на меті наближення ринкових практик до євростандарту.

Оцінка рівня розвитку принципів корпоративної соціальної відповідальності в політиках підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі

Напрямок КСВ політики	Максимальна оцінка	Олігопольне ядро		
		Кернел	ДнОЕЗ	Віолія
Управлінська політика	15	2	2	2
Існування та публікація стратегії з КСВ	5	1	1	1
Наявність окремого підрозділу з КСВ	5	0	0	0
Існування спеціального регламенту, положення з КСВ	5	0	0	0
КСВ бізнес-практики	20	0,5	1,5	1,5
Наявність Кодексу Корпоративної етики	4	0	1	0,5
Наявність Кодексу відповідальної бізнес-практики	4	0	0	0
Наявність Кодексу стейкхолдера/інвестора	4	0	0	0
Відсоток бізнес-партнерів, які реалізують методику КСВ (ланцюжка виробництва)	2	0	0	0
Відсоток підприємств в компанії, що впровадили практику КСВ	2	0	0	0
Прозорість кінцевого бенефіціара	4	0,5	0,5	0,5
Розвиток комунікацій з КСВ	5	1,1	1,6	0,6
Співпраця із ВНЗ	3	0,1	0,1	0,1
Співпраця із неприбутковими організаціями	1	0,5	1	0,5
Регулярна не маркетингова співпраця із ЗМІ	1	0,5	0,5	0
Суспільство	20	2,7	3,1	2,6
Дотримання законодавчих норм	5	2,5	3	2,5
Підтримка загальнодержавних програм суспільного розвитку	5	0,2	0,1	0,1
Дотримання антиофшорної практики	5	0	0	0
Дотримання прозорості бізнес-інформації	5	0	0	0
Місцева громада	10	1,5	1,6	1,6
Участь у КСВ заходах місцевого рівня	2	0,5	0,5	0,5
Залучення місцевих ЗМІ до висвітлення КСВ програм підприємства (інформування споживачів та населення)	2	1	1	1
Волонтерське розповсюдження практики КСВ в регіоні	2	0	0	0
Відсоток компаній в регіоні, що долучені до системи КСВ (долучення партнерів)	2	0	0,1	0,1
Навколишнє середовище	10	2,2	2,2	2,2
Відсоток «зелених закупівель»	3	1,1	0,9	1,1
Використання еко-управління на підприємстві	3	0,2	0,3	0,2
Впровадження екологічної системи споживання енергії та контроль відходів	2	0,8	0,8	0,8
Рівень витрат на захист навколишнього середовища на 1 прибутку	2	0,1	0,2	0,1
Трудові практики	20	8,6	8,6	8,6
Наявність Кодексу менеджменту	4	0,1	0,1	0,1
Наявність Програми соціального захисту	4	2	2	2
Наявність програми сприяння розвитку	4	2	2	2
Відсоток працівників, що уклали колдоговір	2	2	2	2
Дотримання гендерної рівності в бізнесі	3	0,5	0,5	0,5
Забезпечення умов праці (контроль нещасних випадків, опати понаднормового навантаження)	3	2	2	2
Разом	100	18,6	20,8	19,1

З огляду на зазначене та з урахуванням отриманих результатів опитування ми відкоригували оціночні блоки: ввели до системи оцінки блок «КСВ бізнес-практики», доповнили та розширили систему показників виміру в окремих блоках, що позначилося на сукупних розмірах ваги блоку в загальній оцінці. Методика може використовуватись на рівні підприємства для самооцінки. Впровадження практики корпоративної соціальної відповідальності, навіть у олігопольному ядрі, знаходиться на початковій і недостатньо формалізованій стадії. Головними чинниками, що потребують доопрацювання залишаються: прозорість, законослухняність, подолання опортуністичності поведінки власника, посилення відповідальності перед соціумом та суспільством. Таким чином, для національного корпоративного сектору характерний конфлікт між інституціональними складовими: інтересами соціуму у цілому та об'єднаними інтересами корпоративного сектору та державним управлінням.

У п'ятому розділі «Внутрішні та інституціональні ефекти реалізації практик корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах олігопольного сектору» доведено, що економічним наслідком консервації інституціональних реформ стала відсутність площини для розвитку середнього прошарку корпоративного сектору, згорання суспільної прибутковості та формування чіткого олігопольного ринку безвідносно до товарних ознак. У такий спосіб було сформовано інституціональну пастку національного розвитку.

Проведене моделювання, та розрахунки дозволяють зробити низку пов'язаних висновків: отримано позитивні суспільні, соціальні, галузеві та корпоративні наслідки. На основі запропонованої моделі доведено можливість отримання прибутку у соціально виправданий спосіб. При цьому, зростання за базовим сценарієм запровадження корпоративної соціальної відповідальності, що приводить до зростання корпоративного ефекту на 3-4% (в залежності від складової – постачальники або дистриб'ютори), дає зростання долі соціальної компоненти до 10%.

Зміна такого показника, як фонд заробітної плати, призводить до перерозподілу прибутків підприємств та похідного корпоративного ефекту, вимірюваного в грошовому виразі та суттєво змінює як собівартість продукції, так і за умов функціонування олігопольного ринку, так і його структуру за учасниками.

Індукований ефект від зміни фонду заробітної плати буде суттєво впливати на умови конкурентоспроможності продукції галузі і за умови сталого попиту (вважаємо, що як внутрішнє споживання так і експортні можливості є сталими, оскільки врахування таких змін буде суттєво змінювати вихідну модель і ускладнить аналіз, що проводиться).

Моделювання залежності підвищення ефективності праці та чинників, що визначаються індексом зростання фонду заробітної плати отримано шляхом застосування скорингової моделі на підставі даних експертної оцінки рівня факторів, пов'язаних із ефективністю праці на кожному підприємстві (табл.6).

Індекси залежності корельованих показників при застосуванні скорингової моделі

Розрахунковий коефіцієнт/ підприємство	Коефіцієнт залежності ефективності праці та чинників, пов'язаних із ФЗП	Коефіцієнт ступеню використання найманої праці у доходності діяльності (рентабельності) підприємства
Кернел	0,9247	0,38837
ДнОЕЗ	0,35265	0,18444
Віолія	0,74615	0,33204
Усього	0,6392	0,3124

Основні змінні, що входили до моделі є дані про рентабельність, структуру виробництва, ринкову долю кожного підприємства та ступінь пов'язаності із іншими бізнесами (дистриб'юторами та постачальниками), дані чинники, що пов'язані із поточним рівнем продуктивності праці (рівень контрактної культури, понаднормове навантаження, гендерна рівність тощо).

Впровадження корпоративної соціальної відповідальності підприємств олігопольного ядра галузі забезпечує кумулятивний ефект у пов'язаних складових ланцюжка виробництво-постачання-дистрибуції із належним отриманням додаткових економічних профітів, а збільшення соціальної складової корпоративного ядра галузі додатково забезпечує у корпоративному секторі 9,51% прибутку постачальників; 6,1% прибутку дистриб'ютерів; або 4,43% прибутку пов'язаних з ядром структур корпоративного сектору оліє-жирової галузі у цілому (рис.3).

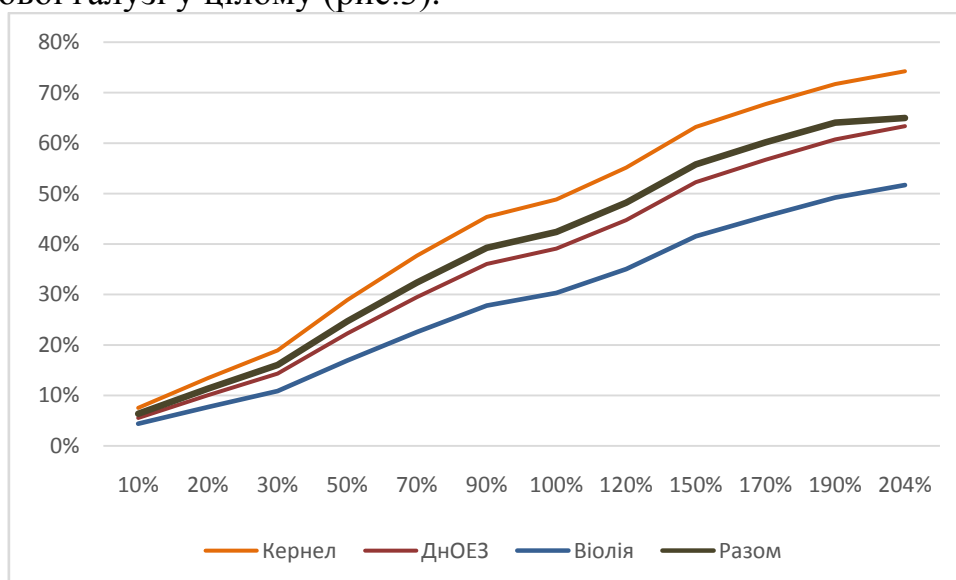

Рис. 3. Прогноз розвитку часток соціального та суспільного ефекту відповідальної діяльності підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі

При цьому, учасники виробничого ланцюжка мають більш значне зростання обігового капіталу, ніж посередники та торгівля, що слугує базою забезпечення розвитку темпів зростання у майбутньому (табл.7).

Таблиця 7

Зміни в ланцюжку залежних структур у наслідок підвищення відповідальності підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі

Підприємства олігопольного ядра	Постачальники		Дистриб'ютори і роздрібні торговці		Зростання корпоративного ефекту	
	Прибутки, зростання, %	Обіговий капітал, зростання, %	Прибутки, зростання, %	Обіговий капітал, зростання, %	Постачальники	Дистриб'ютори і роздрібні торговці
Кернел	9,5	6,0	6,0	4,4	4,58	3,13
ДнОЕЗ	9,0	5,0	7,0	4,3	4,03	3,54
Віолія	10,0	5,0	5,0	4,1	4,62	2,70
Усього	9,51	5,4	6,1	4,29	4,43	3,16

Доведено, що використання оцінки корпоративної соціальної відповідальності компаній може слугувати індикатором належного розвитку корпоративного сектору у цілому (табл.8).

Впровадження корпоративної соціальної відповідальності та розвиток стандартизованого нефінансового звітування є етапом переходу до застосування індексу Доу-Джонса, який у свою чергу є підґрунтям для здійснення інституціональних інвестицій.

Запропоновано алгоритм включення індикаторів розвитку корпоративного сектору у форматі соціальної держави, який полягає у забезпеченні поступового переходу від практики корпоративної соціальної відповідальності до отримання прибутку соціально виправданим шляхом, потім до медіації стосунків та засобів розвитку у суспільстві і, нарешті, до сталого розвитку національної соціально-економічної системи.

Таблиця 8

Очікувані зміни співвідношень у результаті регуляції діяльності підприємств олігопольного ядра оліє-жирової галузі, %

Підприємства олігопольного ядра	Соціальний ефект	Корпоративний ефект	Суспільний ефект
Кернел	10,0	60,9	29,1
ДнОЕЗ	9,4	53,0	37,6
Віолія	10,6	65,0	24,3
Усього	10,0	59,1	30,9

Враховуюче вищезазначене, відповідальну поведінку доцільно розглядати як стратегію, яка дозволяє вдосконалювати ринкову діяльність, отримувати прибуток та сприяти зростанню добробуту суспільства в цілому. Для оцінки потенціалу зростання фонду заробітної плати був проведений статистичний аналіз кореляції між соціальною компонентою та фактичним розміром фонду

заробітної плати. Оціночне значення зростання фонду заробітної плати наведене у табл.9.

Таблиця9

Оцінка потенціалу зростання фонду заробітної плати компаній підприємств олігопольного ядра

Підприємства олігопольного ядра	Соціальний ефект базовий, грн.	Соціальний ефект з урахуванням змін, грн.	Зростання соц. ефекту, %	Коефіцієнт для оцінки зростання ФЗП	Зростання ФЗП, %
Кернел	67696,0	172 624,8	155,0	0,69	107,0
ДнОЕЗ	23678,2	135 202,5	471,0	0,59	277,9
Віолія	29462,1	103 412,0	251,0	0,65	163,2
Усього	120836,3	411 239,3	240,3		154,1

В процесі деталізації засобів імплементації засад корпоративної соціальної відповідальності на рівні компаній запропоновано систему регулюючих документів та форм (*кодекс етики* – викладення принципів та цінностей компанії; *кодекс діяльності*, який орієнтує та спрямовує процес прийняття рішень; *кодекс поведінки*, який регламентує ті чи інші дії співробітників компанії).

Відповідно до систематизації впровадження та розвитку практик корпоративної соціальної відповідальності в діяльність корпоративного сектору пропонується покроковевпровадження, що складається з 6 рівнів та включає два щаблі: запровадження процедури та її реалізація. На основі врахування означених показників відповідальності за обраною методикою (обирається самостійно підприємством або на основі рекомендації галузевого об'єднання) відбувається віднесення компанії до відповідного рівня соціальної та суспільної корисності. Останній (6-й) рівень корисності віддзеркалює найвищий рівень відповідальності корпоративної компанії. Означений підхід дозволяє не тільки оцінити рівень відповідальності компанії, але і обґрунтувати надання пріоритетів у регіоні та встановити динаміку та ступінь якісних змін, проводити порівняльний аналіз відповідальної поведінки декількох корпоративних структур. Запропонована методика дозволяє побудувати еволюційний ланцюжок між сучасним ставленням розвинених ринкових країн до відповідальної поведінки корпоративних підприємств та відстороненням від соціальних та суспільних проблем, притаманного трансформаційним спільнотам. Починаючи із впровадження Концепції соціальної відповідальності на власному підприємстві (1 та 2 рівень), корпоративна структура розповсюджує її на своїх постачальників та користувачів та започатковує участь у соціальних та суспільних програмах регіону (рівень 3 та 4) і, нарешті, переходить до системної співпраці із соціумом та суспільством (рівень 5 та 6).

На стадії, що її проходить національний корпоративний сектор, має бути забезпечене зв'язування м'яких та жорстких систем управління розвитком. Такий зв'язок може бути реалізований через Кодекс корпоративного управління, Кодекс корпоративного менеджменту, Кодекс корпоративної етики, Кодекс інвестора, Кодекс злиття та поглинення, Стандарти ключового персоналу, Стандарти корпоративного менеджменту, Стандарти внутрішніх корпоративних процедур, Стандарти альянсів, об'єднань та союзів, Регламент проведення корпоративних процедур, Регламент управління персоналом, Закони України, Глобальний Договір, Договір про партнерство між бізнесом та державою, Договір соціальної відповідальності регіональний. Система договорів створить мережеву структуру впливу суспільства на соціальну ефективність бізнесу та забезпечить зворотній неупереджений зв'язок щодо його результативності. Координатором цієї роботи має виступити державне управління. Ці параметри мають стати основою конструювання національного корпоративного простору. Проте, формування соціальної відповідальності корпоративного сектору повинно просуватись з рівня підприємства з врахуванням галузевої їх функціонування та формування корпоративної власності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано нове розв'язання важливої наукової та господарської проблеми: забезпечення суспільного сталого розвитку за рахунок використання соціально виправданих можливостей підприємств корпоративного сектору, що забезпечує досягнення рівноважного стану.

В теоретичному аспекті за рахунок об'єднання підходів теорій інтересів, опортуністичної поведінки, теорії олігополій та інституціональної теорії запропоновано медіаційний підхід досягненні сталого розвитку підприємств корпоративного сектору та визначення їх впливу на суспільство. У методологічному аспекті запропоновано метод управління розвитком корпоративного сектору, що ґрунтується отриманні прибутку соціально визначеним шляхом. В прикладному плані розроблено методику оцінки підприємства відповідно до наявного етапу розвитку рівня корпоративної соціальної відповідальності; дослідження опортуністичної поведінки інституціональних складових на рівні провідних підприємств галузі; формуванню системи Кодексу відповідальної поведінки та процедури її впровадження у програмних документах підприємств корпоративного сектору.

Отримано наступні результати дисертаційного дослідження:

1. Ринкове суспільство, особливо в умовах зростаючої фінансової кризи, знаходиться в пошуку активних засобів впливу на внутрішній та транснаціональний корпоративний сектор. Призначення таких пошуків - розширення сфери розподілу та співучасті у результатах, приведення діяльності учасників бізнес-середовища до потреб системи цінностей суспільства та розширення можливостей зростання. Новітню кризу в Україні визнано прямим результатом конфлікту інтересів між «економічними» та «рентними» групами

впливу при відсутності державного управління в інтересах суспільства. З огляду на зазначене, на перший план виходить необхідність формування ефективної ринкової системи впорядкованої реалізації економічної влади та суспільно врівноваженого контролю над її здійсненням, яке буде визначати перспективи розвитку підприємств, ефективність їх діяльності.

2. Узагальнивши низку теоретичних підходів зроблено висновок, що для розгляду специфіки олігопольного ринку в умовах інституціональної теорії достатньо досліджувати поведінку його очільників – підприємств олігопольного ядра або корпоративного сектору, який по суті є не тільки виразником його інтересів, але і провідним господарюючим суб'єктом в його структурі. Означене дозволило розширити поле застосування теорій, залучивши до опрацювання замість класичних маржиналістських підходів нароби неінституціональної школи, концепції регулювання олігопольних ринків, соціальної відповідальності корпоративного сектору, інтересів, опортуністичної поведінки, ролі соціальної відповідальності бізнесу. Означене дало можливість наблизити концепцію сталого розвитку до потреб пострасформацийного впорядкування, а теорію ідеальної конкуренції до інституціональної впорядкованості. Отримано можливість використання інституціонального потенціалу розвитку підприємств в специфічних умовах недосконалих ринків із застосуванням індикаторів відповідності росту та розвитку основних складових суспільства: підприємств корпоративного сектору – соціуму – держави.

3. У якості регуляторного інструменту, що має зайняти чільне місце у економічній політиці суспільства, запропоновано використати економічну та корпоративну медіацію. Медіація ефективно функціонує лише як система взаємодоповнюючих послідовних інструментів нейтралізації та попередження конфлікту, сприяє розвитку стосунків суб'єктів відносин, а також слугує основою об'єднання інтересів. Економічна медіація може існувати у вигляді засобу впливу та стимуляції подолання конфлікту інтересів між суб'єктами горизонтального та вертикального ринку, між соціальною та економічною складовою, між потребами національної економічної безпеки та глобалізацією ринків, між експорто- та імпортоорієнтованими напрямками розвитку. Корпоративна медіація – це досягнення узгоджених та безконфліктних позицій у трудових колективах між менеджментом та працівниками, менеджментом та власниками, мажоритарними та міноритарними власниками, учасниками корпоративних відносин за межами організаційної конструкції, державою та корпоративним сектором, корпоративним сектором та суспільством. Логічним продовженням та невід'ємною складовою частиною системи національної економічної медіації мають стати кодекси інвестора, корпоративного управління, корпоративних відносин. Зазначена конструкція має змогу трансформуватись в перехідну до побудови соціально виваженого, громадянсько орієнтованого та економічно розвиненого свідомого суспільств, що дозволить реалізувати конституційну мету України – створення соціальної держави.

4. На основі опрацювання значної кількості варіантів рішень та теорій, в роботі запропоновано методологічний підхід до моделювання задачі щодо регулювання діяльності корпоративного сектору з метою максимізації суспільної та соціальної компоненти. У якості відправної точки обрано модель Д.Лафонта-Д.Тіролямаксимізації суспільних благ в умовах специфіки олігопольного ринку, сталого розвитку та добробуту Н.Калдора, Дж.Р. Хікса, поведінки в рамках дуополії Курно, приведені до оптимальної регуляції та досягнення точки рівноваги Р.Неша. Означено дозволило ситуацію оптимального регулювання як результат максимізації очікуваного суспільного та соціального ефекту від діяльності корпоративного сектору (у нашому випадку олігопольного ядра), за обмежень стимулювання та індивідуальної раціоналістичності. Запропонована модель дозволяє встановити суспільну користь від діяльності бізнесу: при цьому враховано як монетарні показники (наприклад, сплачені податки, заробітна плата, відрахування на соціальні заходи), так і індексні (наприклад ті, які вимірюють задоволеність умовами праці, безпеку праці, екологічну відповідальність бізнесу тощо). У основі проведеного дослідження виконано оцінку рівня корпоративної соціальної та суспільної відповідальності олігопольного ядра оліє-жирової галузі за міжнародними та авторською методиками. В результаті розв'язку отримано позитивні економічні наслідки у корпоративному, соціальному та суспільному секторах, що підтверджує доцільність використання.

5. Запропонована модель впровадження соціально та суспільно відповідальної поведінки надає очікуване вирішення проблеми: отримання прибутків корпоративним сектором у соціально виправданий спосіб; похідним ефектом від цього суспільство отримує зближення напрямків розвитку та співпадіння інтересів; у якості додаткового суспільного ефекту слід очікувати неінфляційний розігрів економіки, відновлення зростання та зниження соціальної напруги у суспільстві; проведені розрахунки дозволяють наочно впевнитись, що підприємства корпоративного сектору мають великий потенціал для делегування та стимулювання росту у соціумі та суспільстві.

6. Впровадження соціально та суспільно відповідальної поведінки в олігопольному ядрі галузі забезпечує кумулятивний ефект у пов'язаних структурах ланцюжка постачання-дистрибуції із належним отриманням додаткових економічних профітів; зростання соціальної компоненти до 10%, дає додаткове зростання частки корпоративного сектору на 3-4%; підтримка соціального потенціалу дозволяє отримати на місцевому рівні додаткові надходження близько 35% за рахунок підвищення платоспроможності громади. Запровадження корпоративної соціальної відповідальності на підприємствах олігопольного ядра приводить до зростання галузевого корпоративного ефекту на 3-4% (в залежності від складової – постачальники або дистриб'ютори); розігрів соціальної складової корпоративного ядра галузі додатково забезпечує у корпоративному секторі 9,51% прибутку постачальників; 6,1% прибутку – дистриб'ютерам; або 4,43% прибутку – пов'язаних з ядром структур корпоративного сектору оліє-жирової галузі у цілому; додаткові наслідки для

підприємств корпоративного сектору отримано і в зростанні капітальної складової: постачальники отримують зростання на 5,4%, а дистриб'ютери – на 4,29%. Крім того, учасники виробничого ланцюжка мають більш значне зростання обігового капіталу, ніж посередники та торгівля, що слугує забезпеченню розвитку темпів зростання у майбутньому. Додатково зазначимо, що розрахунками підтверджено не тільки факт можливості використання корпоративної соціальної відповідальності у якості засобу злагоди та відновлення зростання, а і доведено, що використання оцінки корпоративної соціальної відповідальності компаній може слугувати індикатором належного розвитку корпоративного сектору у цілому.

7. У напрямках розвитку міжнародної спільноти: формат G-20 (2013 -2014 рр.) – наголос зроблено не тільки на завданнях пом'якшення впливу кризи, але на реформуванні головних чинників та інструментів регуляції в інституціональному середовищі. Завданням урядів стає забезпечення узгодженого економічного зростання із завданням подолання прірви між соціальними прошарками суспільства; розробка прозорого, справедливого та надійного регулювання бізнесу, включаючи постійний моніторинг та нагляд за його діяльністю, перехід до індивідуальних стратегій економічного росту на основі підвищення зайнятості та контролю за фінансовим та корпоративним секторами. Основною темою регулювання діяльності корпоративного сектору з метою досягнення суспільного розвитку проголошено напрямки антиофшорного законодавства, курс на відмову від ліберального ставлення до фінансових інститутів на користь державних регуляторних важелів підтримки зростання, розробку заходів, що дозволять привести до національних потреб діяльність транснаціональних корпорацій. Інструментом досягнення макроекономічної стабільності визнано державне управління в напрямку подолання провалів ринку, не тільки посилення підзвітності корпоративних менеджерів, впровадження відповідальності не тільки за внутрішньофірмові наслідки рішень власника, а й за наслідки на рівні регіону розташування та національного простору в цілому.

8. Відсутність ефективного державного та корпоративного стратегічного менеджменту спричинила ряд негативних наслідків: переорієнтацію з кредитування виробництва на споживання, стимулювання попиту на валютному ринку, залежність від політичного вектора, сподівання на використання засад саморозвитку. Для України пошук ефективної системи розвитку - це, перш за все, створення правового середовища: 62,5% фахівців та управлінців вважають відсутність налаштованості систем державного та регіонального управління на вирішення проблем сталого розвитку основною вадою національної системи економічного розвитку; концептуальні засади промислової політики базуються на конструюванні спеціальних умов з «підтримки найбільшого платника податків»; збереження фіскального напрямку відносин із сектором внутрішнього виробництва є надлояльне ставлення до утворення боргів в експортоорієнтованому секторі; нерозвиненість норм національного корпоративного права стала плацдармом

для створення та переважного використання у практиці господарювання методів маніпуляції галузевими ринками та корпоративного конфлікту для набуття власності та контролю у позазаконний спосіб; значний рівень клановості та партійної конкуренції в характері та процесі прийняття рішень, виключно фіскальний підхід до регулювання діяльності харчової промисловості та, зокрема, підприємств оліє-жирової галузі.

9. Незважаючи на вибіркові ознаки успішності потужних компаній та окремих секторів виробництва харчової продукції, вважаємо ситуацію у сфері власності досить непевною: йдеться про введення у ЄС режиму контролю продукції, що надходить із третіх країн та обмеженні контрактних угод з підприємствами офшорної реєстрації, де переважно зареєстровані потужні переробними насіння олійних культур. Розрив між загальною рентабельністю ведення діяльності та рентабельністю капіталу свідчить про збереження тенденції виведення капіталу із національної юрисдикції та опортунізм власника. Корпоративний сектор оліє-жирової галузі перебуває на етапі перетворення виробничої компанії на логістичного оператора. Цей процес у оліє-жирового виробництва відбувається за межами країни: відбувається припинення виробничої діяльності у Головному офісі компаній і зосередження виключно на процесі фінансування партнерських та пов'язаних сировинних та переробних компаній. При цьому Головний офіс зосереджує увагу на контролі права здійснення експорту. У цьому випадку відбувається консолідація усього напрямку. За такою схемою працюють усі компанії олігопольного ядра. Для розширення впливу на інші території або збереження власного ринкового простору, олігопольний власник змушений використовувати переговорні та директивні можливості держави. У даному випадку використання політичних чинників створення конфліктності слід розглядати як активні дії конкурентна або намагання державних інституцій утримати керованість підприємств галузевого сектору.

10. Відносне співставлення дозволило наочно впевнитись, що ефекти від діяльності в основному зосереджено в корпоративному секторі, при цьому соціальний ефект незначний. Аналіз діючих та задекларованих корпоративних практик провідних підприємств оліє-жирового сектору виявив, що реалізація носить косметичний характер, відрізняється нерівністю і процес використання негативних ділових практик: корупції та маніпулювання. Збереження антиконкурентних практик у бізнесі віднесено на рахунок об'єднання позицій влади та бізнесу. Великий бізнес замість ініціювання (лобіювання) розвитку законодавчого впорядкування усього бізнес-середовища продовжує займатись індивідуальними рішеннями, що підтримує корупцію. Встановлено, що віддача від праці протягом 3-х років зросла у півтора рази, що може бути розцінено як рівень недооцінки праці у олігопольному ядрі. Із суспільної точки зору рівень недооцінки праці означає також і рівень додаткової ренти на працездатність, отриманої олігополістом від урізання витрат на її оплату. Компанії використовують «зелену економіку» лише у якості засобу просування продукції та набуття іміджу.

11. Дослідження опортуністичності менеджменту та власників виявило повну залежність ситуації від поведінки останнього, рівень відповідності базовому індексу відповідальності складає 10%. Загальна оцінка рівня відповідальної поведінки корпоративних підприємств ядра оліє-жирової галузі складає лише 22,4% від кращих практик. Таким чином, головними чинниками, що потребують доопрацювання залишаються: прозорість, законслухняність, подолання опортуністичності поведінки власника, посилення відповідальності перед соціумом та суспільством.

12. Запропоновано алгоритм впровадження корпоративної соціальної та суспільної відповідальності на всіх рівнях діяльності ринкового підприємства у якості інструмента та індикатора розвитку у форматі соціальної держави; розроблено та апробовано карту стейкхолдерів для олігопольного ядра підприємств харчової промисловості; розроблено модель формування ланцюжка вартості продукції підприємства харчової промисловості в умовах прийняття системи корпоративної соціальної та суспільної відповідальності, що дозволить забезпечити наблизитись до формування суспільства господарського порядку та формату соціальної держави в Україні.

13. Для побудови еволюційного ланцюжка запропоновано методичний підхід, що дозволяє адаптуватись національним підприємствах корпоративного сектору до вимог відповідальної поведінки та долучитись до вирішення соціальних та суспільних проблем країни. Починаючи із впровадження Концепції соціальної відповідальності на власному підприємстві (1 та 2 рівень), корпоративна структура розповсюджує її на свої постачальників та користувачів та започатковує участь у соціальних та суспільних програмах регіону (рівень 3 та 4) і, нарешті, переходить до системної співпраці із соціумом та суспільством (рівень 5 та 6). Складовими цієї системи мають стати Кодекс корпоративного управління, Кодекс корпоративного менеджменту, Кодекс корпоративної етики, Кодекс інвестора, Кодекс злиття та поглинання, Стандарти ключового персоналу, Стандарти корпоративного менеджменту, Стандарти внутрішніх корпоративних процедур, Стандарти альянсів, об'єднань та союзів, Регламент проведення корпоративних процедур, Регламент управління персоналом, Закони України, Глобальний Договір, Договір про партнерство між бізнесом та державою, Договір соціальної відповідальності регіональний. Система договорів створить мережеву структуру впливу суспільства на соціальну ефективність бізнесу та забезпечить зворотній неупереджений зв'язок щодо його результативності. Координатором цієї роботи має виступити державне управління. Ці параметри мають стати основою конструювання національного корпоративного простору.

ПЕРЕЛІК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Березянюк Т.В. Євроінтеграційні виклики адаптації підприємств оліє-жирової галузі: монографія / Т.В.Березянюк. – К. : Вид-во «Кондор», 2014. – 432 с. (18,0 д.а.).
2. Березянюк Т.В. Актуалізація суспільної та соціальної відповідальності корпоративного сектору: монографія / Т.В.Березянюк. – К. : Вид-во «Сталь», 2013. – 91 с. (3,79 д.а.).
3. Березянюк Т.В. Корпоративний глобалізм як базовий напрямок міжнародної економічної конвергенції. Розвиток національного корпоративного сектору: інституціональний контекст: монографія / Т.В.Березянюк. – Ч.1. – К.: ТОВ «ДКС Центр», 2010. – 238 с. (9,92 д.а.).
4. Березянюк Т.В. Актуалізація державного управління. Розвиток національного корпоративного сектору: інституціональний контекст: монографія / Т.В.Березянюк. – Ч.2. – К.: ТОВ «ДКС Центр», 2010. – 358 с. (14,92 д.а.).
5. Березянюк Т.В. Корпоративна суспільна та соціальна відповідальність в національному оліє-жировому комплексі / Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян: монографія: у 2-х т./ за ред. Г.Г.Півняка: М-во освіти і науки України; Нац.гірн.ун-т– Д.: ДГУ, 2014.- Т.1.- *Особистий внесок здобувача: визначено корпоративну суспільну та соціальну відповідальність в національному оліє-жировому комплексі* - С.438-448. (0,83 д.а.).
6. Березянюк Т.В. Інституціоналізація управління розвитком корпоративного сектору / Менеджмент, маркетинг та інтелектуальний капітал в глобальному економічному просторі / [Монографія/ під наук. ред. П.Г.Перерви, О.І.Савченко, В.Л.Товажнисянського]. – Харків: Цифрова друкарня №1.- 2012. – *Особистий внесок здобувача: інституціоналізація управління розвитком корпоративного сектору.* - С.91-106.(0,86 д.а.).
7. Березянюк Т.В. Удосконалення законодавчого забезпечення захисту та державної підтримки вітчизняного товаровиробника / Проблеми законодавчого забезпечення пріоритетних сфер суспільних відносин (на основі аналізу законопроектів, включених до порядку денного восьмої та дев'ятої сесій Верховної Ради України постійного скликання) / За ред. В.М.Литвина. – Т.4. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. – *Особистий внесок здобувача: визначено тенденції розвитку законодавчого регулювання, захисту та підтримки національного товаровиробника* - С. 227-238 (0,73 д.а.)
8. Березянюк Т.В. Науково-експертний аналіз портфеля антикризових законопроектів / Проблеми законодавчого забезпечення пріоритетних сфер суспільних відносин (на основі аналізу законопроектів, включених до порядку

денного четвертої та п'ятої сесій Верховної Ради України постійного скликання) / За ред. В.М.Литвина. – Т.2. – К.:Інститут законодавства Верховної Ради України, 2010. – *Особистий внесок здобувача:виконано аналіз портфеля антикризових законопроектів* - С. 233-286 (1,1 д.а.)

9. Березянко Т.В. Законодавство в сфері регулювання підприємницької діяльності / Законодавча діяльність Верховної Ради України V та VI скликань: пріоритети, досвід парламентської практики, актуальні проблеми / За ред. В.М.Литвина. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – *Особистий внесок здобувача:виконано аналіз законопроектів з регулювання підприємницької діяльності* - С.200-245 (1,8 д.а.)

10. Березянко Т.В. Розвиток кодифікації в корпоративному секторі /Актуальні питання кодифікації законодавства України / За ред. В.О.Зайчука. – Випуск 1.- К.: ІЗВРУ, 2009. –*Особистий внесок здобувача:аналіз законопроектної бази з питань діяльності корпоративного сектору* -С.78-88 (0,5 д.а.)

11. Путівник по українському законодавству/ Колектив авторів: Зайчук В.О., Т.В.Березянко та ін./ А.П.Яценюк (загальна редакція) - К.:Парламентське видавництво, 2007. – *Особистий внесок здобувача:аналіз промислової політики та розвитку підприємництва, а також Агропромисловий комплекс та регулювання земельних відносин* – (0,5 д.а.)

12. Березянко Т.В. Державне управління в Україні: проблеми забезпечення ефективності функціонування / Теоретико-методологічні проблеми сучасного конституціоналізму та державного управління. - К.:Інститут законодавства Верховної Ради України, Інститут держави і права ім.В.М.Корецького. – 2009. – *Особистий внесок здобувача: розглянуто проблеми ефективності державного управління.* – (0,5 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях:

13. Березянко Т.В. Проблеми кадрового менеджменту національного корпоративного сектору / Т.В.Березянко// Вісник Національного технічного університету «ХПІ». [Зб.наук.пр.] Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2013. - №45 (1018). – С.3-8.(0,33 д.а.).

14. Березянко Т.В. Актуальні напрямки державної підтримки малих підприємств в процесі подолання наслідків кризи / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - № 10. – С.34-36. (0,5 д.а.).

15. Березянко Т.В. Малі підприємства харчової промисловості у національному діловому середовищі / Т.В.Березянко// Агросвіт. – 2012. - №13. – С. 10-13. (0,5 д.а.).

16. Березянко Т.В. Вектор ринкового розвитку України на основі міжнародних індикаторів / Т.В.Березянко// Економіка та держава. - 2010. -№9. – С.9-12. (0,5 д.а.).

17. Березянко Т.В. Законодавчі проблеми розвитку корпоративного сектора та економічної політики України / Т.В.Березянко// Економіка та держава. – 2010. -№10. – С.18-21. (0,5 д.а.).
18. Березянко Т.В. Переналадження принципів ринкового розвитку національного суспільства / Т.В.Березянко// Формування ринкової економіки: [зб.наук.пр.] – Спец.вип. Проблеми сучасної економіки та інституціональна теорія. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 332-341 (0,5 д.а.)
19. Березянко Т.В. Конфліктність як засіб розвитку національного корпоративного сектора / Т.В.Березянко// Економіка та держава. - 2010 -№5. – С.80-83. (0,5 д.а.).
20. Березянко Т.В. Актуалізація моделі ринкового розвитку національного суспільства / Т.В.Березянко// Економіка та держава. – 2010. -№6. – С.10-13. (0,5 д.а.).
21. Березянко Т.В. Вплив наддержавних міжнародних організацій на коригування національного корпоративного середовища / Т.В.Березянко// Економіка та держава. - 2010 -№4. – С.25-28. (0,5д.а.).
22. Березянко Т.В. Концепція Національного корпоративного кодексу в трансформаційній економіці / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №19. – С.23-27. (0,5 д.а.).
23. Березянко Т.В. Специфіка державного впливу на формування корпоративного середовища в країнах Східної Європи та Азії / Т.В.Березянко// Економіка та держава. - 2010. -№3. – С.25-28. (0,5 д.а.).
24. Березянко Т.В. Проблеми корпоративного менеджменту національної трансформаційної економіки / Т.В.Березянко// Вісн. Хмельниц.нац. ун-ту. - 2010. - №2. –Т.2. –С.161-164. (0,5 д.а.).
25. Березянко Т.В. Використання реструктуризації як інструмент набуття власності / Т.В.Березянко// Вісн. Хмельниц.нац. ун-ту. - 2010. - №4. –Т.3. –С.52-55. (0,5 д.а.).
26. Березянко Т.В. Особливості державного управління національною бюджетною системою в ринковому форматі / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №1. – С.24-29. (0,5 д.а.).
27. Березянко Т.В. Проблеми формування теретико-метологічного підходу у визначеності шляху ринкового розвитку України / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №6. – С.39-45. (0,5 д.а.).
28. Березянко Т.В. Державна політика регулювання корпоративного середовища в трансформаційних країнах / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №7. – С.27-32. (0,5 д.а.).
29. Березянко Т.В. Вимоги корпоративного середовища до внутрішнього менеджменту / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №8. – С.38-42. (0,5 д.а.).
30. Березянко Т.В. Напрями реформування законодавчого регулювання корпоративного сектора у розвинених ринкових країнах / Т.В.Березянко// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №9. – С.38-43. (0,5 д.а.).

31. Березянюк Т.В. Напрями подолання конфліктності корпоративного управління та корпоративного менеджменту / Т.В.Березянюк// Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - №10. – С.65-68. (0,5 д.а.).
32. Березянюк Т.В. Оновлення системи державного регулювання корпоративного сектору/ Т.В.Березянюк // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №13. – С.30-34. (0,5 д.а.).
33. Березянюк Т.В. Інституціональні проблеми розвитку корпоративного сектору / Т.В.Березянюк// Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №14. – С.20-24. (0,5 д.а.).
34. Березянюк Т.В. Вплив корпоративного сектору на характер державного управління в трансформаційній економіці / Т.В.Березянюк// Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - №15. – С.13-18. (0,5 д.а.).
35. Березянюк Т.В. Специфіка атикризових дій в українському корпоративному середовищі / Т.В.Березянюк// Економіка та держава. - 2009. - №12. – С.17-20. (0,5 д.а.).
36. Березянюк Т.В. Напрямки законодавчого врегулювання корпоративного сектору в Україні / Т.В.Березянюк // Ефективна економіка. – 2009. - №3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua> (0,5 д.а.).
37. Березянюк Т.В. Інституціональні проблеми розвитку корпоративного сектора / Т. В. Березянюк // Проблеми системного підходу в економіці, Випуск 4, 2009. – Електронне видання. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/index.html/> (0,5 д.а.).

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, які включені до міжнародних науково метричних баз:

38. Березянюк Т.В. Оцінка рівня добропорядної практики в олігопольному ядрі оліє-жирового комплексу/ Т.В.Березянюк// Наук.пр.Нац. ун-ту харчових технологій. – 2015. – Т.21, № 2. – С.62-69. (0,5 д.а.).
39. Березянюк Т.В. Шляхи підвищення ефективності національної моделі корпоративного управління / Т.В.Березянюк //Наук.пр. Нац.ун-ту харчових технологій. - 2013. - № 49 – С.166-174. (0,5 д.а.).
40. Березянюк Т.В. Проблеми регуляторної політики в секторі виробництва харчової продукції / Т.В.Березянюк //Наукові праці Національного університету харчових технологій. - 2013. - № 48 – С. 175-183. (0,5 д.а.).
41. Bereziianko T.V. Features of regulatory policy in the food products sector / T.V. Bereziianko // Journal of Law and Psychology, Vol.4. №1, October 2013 – P.37-44. (0,33 д.а.).
42. Березянюк Т.В. Національні проблеми законодавчого регулювання впливу корпоративного сектору / Т.В.Березянюк // Актуальні проблеми економіки. – 2013. - № 4. – С.61-66. (0,5 д.а.).

43. Березянюк Т. В. Інституціональні проблеми ділового середовища України / Т.В.Березянюк // Актуальні проблеми економіки. - 2013. - № 5. – С.50-54. (0,5 д.а.).
44. Березянюк Т.В. Інтеграційна невизначеність національного державного управління / Т.В.Березянюк// Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. Научно-практический журнал, г.Курск. – 2013. - №1. – С.6 – 12. (0,4 д.а.).
45. Березянюк Т.В. Проблемы институционального порядка в национальной рыночной конструкции / Т.В.Березянюк// Институциональная трансформация экономики: условия инновационного развития: сб. статей по материалам III Междунар. науч.конф.ИТЕ-2013/ - Новосибирск,24–26 окт. 2013 г./ – Новосибирск, Изд-во НГТУ, 2013. - С.371-373.(0,5 д.а.).

Публікації в інших виданнях:

46. Березянюк Т.В.Роль державного управління в умовах сталого розвитку національної економіки/ Т.В.Березянюк//Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції[«Розвиток соціально-економічних відносин в умовах глобалізації та сталого економічного зростання»]- Хмельницький, ХНУ та ІЕУ, 2008 – с.138-141. (0,12 д.а.)
47. Березянюк Т.В. Корпоративне управління як індикатор інституціональних змін в економіках перехідного періоду/ Т.В.Березянюк // 1У Міжнар.наук.-практ. конф.[«Проблеми економіки підприємств в умовах сталого розвитку»].- м.Київ, 3-4 квіт. 2008) – К.: НУХТ, 2008. - С.2 (0,1 д.а.)
48. Березянюк Т.В. Регуляторні можливості держави у процесі подолання кризових явищ у національному корпоративному секторі / Т.В.Березянюк:матеріали Другої міжнар. наук.конф.[«Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій»], Т.2,27, (м.Суми, 30 квіт. 2009) – Суми: СОІПО, Т.2, 2009. – С.156-157. (0,12 д.а.)
49. Березянюк Т.В. Проблеми харчової промисловості України в процесі подолання кризових явищ / Т.В.Березянюк: Матеріали ХІІ міжнар.наук.-практ.конф. НУХТ, (м.Київ,19-20 бер. 2009) – Київ: НУХТ, 2009 – С. 67-69. (0,12 д.а.)
50. Березянюк Т.В. Протидія корупції як результат розвитку суспільства / Т. В. Березянюк: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.[«Протидія корупції в Україні: взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства»] . Виступ,(м.Київ,28 квіт 2009) – Київ: Національна Академія СБУ, 2009 – С.6.(0,05 д.а.)
51. Березянюк Т.В. Вплив корпоративного сектору на характер державного управління в трансформаційній економіці / Т.В.Березянюк: матеріали міжнарод. науч.-практ.конф.[«Проблеми економічного и соціального розвитку в умовах мирового кризиса»], м.Донецк,15-16 жовт. 2009). – Донецк, ДонНТУ, 2009 – С.28-30. (0,12 д.а.)

52. Березянюк Т.В. Специфіка та розвиток корпоративних відносин в трансформаційній економіці / Т. В.Березянюк: матеріали наук.-практ. українсько-німецької конф.[«Законодавче і регуляторне забезпечення іноземних інвестицій: досвід України та Німеччини»], Виступ (м.Київ,18-19 черв. 2009) – К. : Парламентське видавництво, 2009 – С.4(0,05 д.а.)
53. Березянюк Т.В. Посилення державного регулювання корпоративного сектору і проблеми забезпечення свободи підприємництва / Т.В.Березянюк:наук.-практ.конф.[«Соціально-правові реформи в незалежній Україні: досягнення, проблеми, перспективи»], (м.Київ, 21 серп. 2009). – К. : ІЗВРУ, 2009. –С.4. (0,05 д.а.)
54. Березянюк Т.В. Партнерство корпоративного сектору, держави та суспільства як інструмент розвитку трансформаційних країн/ Т.В.Березянюк: Збірник матеріалів III Міжнар. наук.конф.[«Інноваційний розвиток суспільства за умови культурних взаємодій»], (м. Суми, 26-29 квіт. 2010) – С.11-14. (0,12 д.а.)
55. Березянюк Т.В. Законодавча політика ЄС у сприянні розвитку корпоративного сектору / Т.В.Березянюк: Всеукр. наук.-практ.конф.[«Актуальні проблеми правотворення в сучасній Україні»], м.Алушта, 28 квіт. –02 трав. 2010 р.)// Вісник ХНУ, 2010. - Т.1.– С.84-87. (0,12 д.а.)
56. Березянюк Т.В. Оптимізація корпоративного та суспільного напрямків розвитку / Т.В.Березянюк: матеріали IV Міжнар. наук.-практ.конф. [«Стратегії інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта»], (м. Харків, 11-14 квіт. 2012). – Харків, НТУ «ХП», 2012. – С. 266-268. (0,12 д.а.)
57. Березянюк Т.В. Особливості розвитку малого та середнього підприємництва України / Т.В.Березянюк:матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.[«Економічні проблеми сталого розвитку»], (м.Суми,04-05 квіт. 2012 р.). – м.Суми, СумДУ, 2012. – С. 26-28.(0,12 д.а.)
58. Березянюк Т.В. Конвергенція векторів економічного співробітництва у новій конструкції світового устрою / Т.В.Березянюк:матеріали Всеукр.наук.-практ.конф.[«Организационно-экономические проблемы регионального развития в современных условиях»],(м.Сімферополь,06-07 квіт. 2012 р.). – Сімферополь, ТНУ, 2012. – С. 122-127. (0,12 д.а.)
59. Березянюк Т.В. Національні орієнтири економічного співробітництва у новій конструкції світового устрою / Т.В.Березянюк:матеріали ХУ наук.-практ.конф.[«Інтеграційні процеси та пріоритетні орієнтири розвитку економіки України: економіка, фінанси, право»]. - (м.Київ,27 квіт. 2012 р.) – К., УДУФМТ, 2012. – С.135-137. (0,12 д.а.)
60. Березянюк Т.В. Напрямки реформатування державного регулювання ринкової економіки / Т.В.Березянюк:Сборник трудовконференции[«Интеграционные приоритеты в современном

геоэкономическом пространстве»].- (г. Симферополь, 28-29 верес. 2012 р.). – Симферополь, ТНУ им. В.И.Вернадского, 2012. – С. 135-137.(0,12 д.а.)

61. Березянюк Т.В. Стратегія та тактика управління національним економічним розвитком / Т.В.Березянюк: ВСВЕ. матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.[«Теорія та практика управління економічним розвитком»]. - (м.Київ, 23-25 лист. 2012 р.). – С.22-24. (0,12 д.а.)

62. Березянюк Т.В. Розвиток олігополій у харчовій промисловості / Т.В.Березянюк:У1-я Междунар. науч.-практ. конф.[«Условия экономического роста в странах с рыночной экономикой»]. -(м.Переяслав-Хмельницкий, 25-26 квіт. 2013 р.) – С.20. (0,05 д.а.)

63. Bereziianko T. V. National Issues of Legislative Regulation of Corporate Sector / T. V. Bereziianko: VI Міжнар. наук.-практ. конф.[«Сучасна економічна теорія та пошук ефективних механізмів господарювання»]. -(м.Київ, 15 - 16 бер. 2013 р.) – К. : Національна академія управління, 2013. – С.206-208. (0,12 д.а.)

64. Березянюк Т.В. Інституціональні проблеми ділового середовища України / Т.В.Березянюк // Общество на рубеже эпох: современность через призму социальных и гуманитарных наук: материалы заочной всерос. с междунар. участием науч.-практ. конф. студ., асп., молодых ученых, педагогов и преподавателей (25–30 декабря 2012 г.): в 4 ч. / науч. ред. К.В. Патырбаева, Е.Ю. Мазур; Перм. гос. нац.иссл. ун-т. – (Пермь, 2013). – Ч. 1. [Философия и культурология, филология, лингвистика, современные иностранные языки, история и музейное дело, политология, экономические науки, социально-экономическая география, сервис и туризм]. – С.169-176. (0,5 д.а.)

65. Bereziianko T. V. The Development of Food Industry's Corporative Sector / T. V. Bereziianko: Міжнар. наук.-практ.конф.: [«Стратегії інноваційного розвитку економіки бізнес, наука, освіта» (SIDEC 2013)]. -(м.Алушта, 25-26 трав. 2013 р.) – С. 37-39. (0,12 д.а.)

66. Березянюк Т.В. Розвиток консолідаційних процесів в харчовій промисловості / Т.В.Березянюк: матеріали Всеукр.науч.-практ.конф. молодых ученых, аспирантов и студентов [«Организационно-экономические проблемы регионального развития в современных условиях»]. -(м.Симферополь, 19-20 квіт. 2013 р.) – С. 34-37.(0,12 д.а.)

67. Березянюк Т.В. Рівень конкуренції на секторальних ринках харчової продукції / Т.В.Березянюк: III Міжнар. наук.-практ.конф. з проблем формування та реалізації конкурентної політики, (м.Львів, 19 - 20 вер. 2013 р.). – С.17-18. (0,1 д.а.)

68. Березянюк Т.В. Суспільна відповідальність бізнесу як основа після кризового зростання / Т.В.Березянюк: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.[«Державне антикризове управління економікою в умовах глобалізації»], (м.Київ, 26-27 лист. 2013 р.). – К. : КНЕУ – С.69-73.(0,12 д.а.)

69. Березянюк Т.В. Впровадження концепції відповідального підприємства у харчовій промисловості / Т.В.Березянюк: Міжнародна наук.-практ.конференція [«Трансформація національних моделей економічного

розвитку в умовах глобалізації»], (м.Київ,20-22 лист. 2013 р.). – К. : КНТЕУ-С.213-214. (0,1 д.а.)

70. Березянко Т.В. Інституціональні засади формування національної моделі ринкової економіки/ Т.В.Березянко // Прогнозування соціально-економічного розвитку національної економіки: зб. тез наук.пр. учасників Міжнар. наук.-практ.конф. (м. Одеса, 24-25 січ. 2014 р.) - О.: ЦЕДР, 2014, Ч.1 - С. 12-15. (0,12 д.а.)

71. Березянко Т.В. Проблеми європеїзації національної економічної політики / Т.В.Березянко: Тенденції розвитку економіки у 2014 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.(м. Дніпропетровськ, 31 січ. 2014 р.). – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2014, Ч.1. – С.62-65.(0,12 д.а.)

72. Березянко Т.В. Напрямки підвищення ефективності менеджменту компанії харчової промисловості / Т.В.Березянко // Регіональна економіка та проблеми муніципального розвитку: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ.конф.(м. Київ, 7-8 лют. 2014 р.). У 2-х ч. - К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2014. – Ч. 1. – С.37-40. (0,12 д.а.)

73. Березянко Т.В. Формування системи суспільної відповідальності у корпоративному секторі/ Т.В.Березянко// Современная экономическая теория и поиск эффективных механизмов хозяйствования: материалы УП Междунар. науч.-практ.конф.(г.Симферополь, 14-15 бер. 2014 р.) – Симферополь: ДІЙПІ, 2014. – С.92-95. (0,12 д.а.)

74. Березянко Т.В. Інституціоналізація національної моделі економіки / Т.В.Березянко: Сучасні наукові підходи до стабільного економічного розвитку та економічної безпеки: матеріали наук.-практ.конф.(м. Чернігів 21-22 лют. 2014 р.) – Чернігів: Видавн. дім «Гельветика», 2014 – С.121-123.(0,12 д.а.)

75. Березянко Т.В. Впровадження системи суспільної відповідальності на підприємствах харчового сектору / Т.В.Березянко: Програма Х (Ювілейної)між нар. наук.-практ.конф.[«Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах»], (м.Київ, 23-24 трав.2014 р.) - К.: НУХТ, 2014. - С.2. (0,05 д.а.)

76. Bereziianko T. V. The Problems of Institutional Construction of Business Space in Ukraine/ T. V. Bereziianko// Перспективи розвитку ринкової економіки на засадах конкурентоспроможності та сталості: матеріали Міжнар. наук.-практ.конф.(м.Дніпропетровск,14-15 лют. 2014 р.) - Дніпропетровськ, Видавн. дім «Гельветика»,2014. – С.188-190. (0,1 д.а.)

77. Березянко Т.В. Визначення рівня прозорості олігопольного ядра олієжирової промисловості/ Т.В.Березянко// Управління економічними процесами у

світовій і національній економіці: збірник тез наукових робіт учасників Міжнар. наук.-практ. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених, (м. Київ, 23-24 січ. 2015 р.). – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2015. – С.38-41. (0,1 д.а.)

78. Березяню Т.В. Корпоративна соціальна відповідальність як показник розвиненості підприємства / Т.В.Березяню// Стан, проблеми та перспективи розвитку національної економіки: зб. тез наукових пр. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (м.Одеса, 23-24 січ. 2015р.). - У 2-х ч. – Одеса : ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2015. – Ч.1. – С.54-58. (0,1 д.а.)

79. Березяню Т.В. Добросесна ділова практика в олігопольному ядрі оліє-жирової галузі / Т.В.Березяню/ Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м.Дніпропетровськ, 6-7 лют. 2015 р.). – У 3-х ч. – Дніпропетровськ: НО «Перспектива», 2015. – Ч.2. – С. 33-35. (0,1 д.а.)

80. Березяню Т.В. Зелена економіка в рамках корпоративної соціальної відповідальності / Т.В.Березяню// Розвиток нової економічної системи на світовому, державному та регіональному рівнях: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Львів, 30-31 січ. 2015 р.) / ГО «Львівська економічна фундація». - У 2-х ч. – Львів: ЛЕФ, 2015. – С.77-80.(0,1 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Березяню Т.В. Інституціональні інструменти розвитку корпоративного сектору у форматі соціальної держави (на прикладі підприємств оліє-жирової галузі). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами,(за видами економічної діяльності). – Київ – 2015.

У дисертації запропоновано вирішення науково-прикладної проблеми забезпечення соціально виправданої діяльності корпоративного сектору в умовах сталого розвитку.

Узагальнено теоретико-методологічні основи інституційної теорії, інтересів та опортунізму, власності та сукупного добробуту у контексті подолання конфлікту відносин у процесі управління основними складовими ринкового суспільства: капіталом-працею-державою. Здійснено трансформацію розгляду наслідків стосунків під кутом зору стосунків міжвласником (оператором) – соціумом – регулятором (державою, суспільством, громадою). Об'єднуючим моментом організації спільної діяльності у триграмі замість потреб виступають інтереси. Еволюція національного економічного розвитку свідчить, що наявність спаду та накопичення рецесії є результатом організаційного провалу, невміння сформулювати напрям розвитку, який зацікавить все суспільство та залучити до сфери ринкових соціалізовано

орієнтованих стосунків усіх її суб'єктів – тобто розробити архітектуру безконфліктного зростання та спільного розвитку.

Досліджено характер, політики та інструменти розвитку корпоративного сектору у конструкції соціальної держави та держави добробуту на прикладі провідних країн ЄС. З урахуванням отриманих висновків розглянуто та проаналізовано практику відповідальної діяльності компаній олігопольного ядра оліє-жирової галузі. Розроблено методологію та економетричну модель, на основі яких здійснено прогноз наслідків запропонованих коригувань розвитку корпоративного сектору оліє-жирової галузі. З урахуванням обґрунтувань запропоновано алгоритм, модель та практичні засоби втілення на рівні підприємства та галузі концепції економічної та корпоративної медіації розвитку складових сучасного ринкового суспільства.

Ключові слова: корпоративний сектор, олігопольне ядро, медіація, соціальна держава, сталий розвиток, інституціоналізм, управління соціально виправданими розвитком, корпоративна соціальна відповідальність

АННОТАЦІЯ

Березянюк Т.В. Институциональные инструменты развития корпоративного сектора в формате социального государства. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятием (по видам экономической деятельности). - Национальный университет пищевых технологий, Киев, 2015.

В диссертации предложено решение сложной научно-прикладной проблемы, заключающейся в формировании условий для социально оправданной деятельности корпоративного сектора в условиях стабильного развития.

Фундаментом для выбора ракурса исследования послужили теории неоинституционализма, оппортунизма и интересов, собственности и общественного благосостояния, которые были рассмотрены в контексте проявления конфликта в общественных экономических отношениях. Триграмма отношений «капитал-труд-государство» рассмотрена в транскрипции «корпоративный сектор – социум – регулятор». Результатом такого осмысления стало создание подхода, основанного на медиации экономической и корпоративной, заданием которой стать объединяющим инструментом практикуемых каждым в отдельности из элементов общества способом обеспечения собственного развития. В начале исследования была выдвинута гипотеза о возможности использования инструмента корпоративной социальной ответственности в качестве индикатора сопоставимости целей и стратегий, а также измерения достигаемости поставленных задач. Восприятие данной идеи на уровне бизнеса, науки и управления было проверено с помощью широкого использования анкетирования и индивидуальных интервью. В качестве базы исследования избран один из наиболее

эффективных рыночных секторов национальной экономики, по результатам деятельности которого Украина занимает первое место в мировой системе хозяйствования – производство растительных масел, в частности – подсолнечного. Установлено, что украинский рынок производства подсолнечного масла имеет олигопольную структуру, поэтому анализ деятельности его был ограничен предприятиями, составляющими центр его олигопольного ядра. В результате эконометрического и экспертного анализа удалось установить, что государственная и корпоративная политика представляют собой единое целое, которое реализует отношение к социуму как к ресурсу прибыльности без обеспечения условий не только расширенного, но и простого воспроизводства, что подтверждено соответствующими расчетами на материалах компаний. Дальнейшее исследование корпоративных политик олигопольного ядра показало декларативный и манипулятивный характер стратегий поведения и развития без учета интересов социальной и общественной составляющей национального государства. При этом конкуренция, как основа рыночного типа хозяйствования, реализуется посредством законодательного влияния.

Опираясь на полученные результаты, осмысление и переработку теорий максимального совокупного дохода, стимулирования темпов экономического роста в рамках модели стабильного развития, модели максимизации общественных благ в условиях олигопольного рынка построена эконометрическая модель, где в качестве индикатора обратной связи использованы маркеры корпоративной социальной ответственности, достижение которых позволяет обрести точку равновесия по Нешу. Действенность модели проверена оптимизационными расчетами на материалах компаний олигопольного ядра масложировой отрасли.

В работе предложены направления, модель обеспечения действенности корпоративной социальной ответственности на уровне предприятий отрасли, разработан алгоритм их реализации, включая Программу, методики Кодексов, адаптированную самооценку уровня ответственности, процедура внедрения контроля за соблюдением норм ответственности. Для предприятий масложировой отрасли еще не практикующих корпоративную социальную ответственность, включая подготовку нефинансовой отчетности, разработаны соответствующие формы для перехода к формализации внутренней деятельности, а также макет нефинансового отчета первого уровня, позволяющий проводить качественно и быстро самооценку развития и ответственной бизнес-практики. В развитие идеи медиации отношений в обществе на базе перехода к социально оправданному способу получения прибыли, предложена система переналадки институциональной структуры общества. Двигателем качественной трансформации и регулятором развития должно стать государственное управление. Сочетание формальных и неформальных институтов, классических и экспертных способов оценки ориентировано на принципы корпоративной социальной ответственности на первом этапе, достижение крупными компаниями надлежащего уровня

соответствия социальным требованиям в деловой практике, и, в конечном, счете, переход к системе ответственного поведения бизнеса в обществе присутствия, независимо от юрисдикции. Комплекс предложенных мероприятий призван обеспечить согласованность интересов развития социума, государства и корпоративного сектора, а также управляемость и социальную оправданность его способов.

Ключевые слова. Корпоративный сектор, корпоративная социальная ответственность, нефинансовая отчетность, кодекс ответственного поведения, олигопольное ядро, социальное государство, стабильное развитие, институционализм, управление социально оправданным развитием

ANNOTATION

Berezyanko T.V. Institutional instruments of corporate sector development in the framework of social state (by example of oil and fat industry). - Essay.

Thesis for PHD in economics, 08.00.04 – economics and corporate management (by types of economic activities) – Kiev 2015.

Thesis suggests solution for scientifically applied issue of socially justified methodology of corporate governance in conditions of steady growth.

The thesis provides for theoretical basis of institutional theory, interests and opportunism, property and collective wellbeing in the context of growing conflict of relations when managing key components of market society: funds- labour – state. The work shows transformation how the consequences of relations unfold from the point of view of dependencies between the owner (operator), social unit and the regulator (state, society, community). Key link between the elements in this trigram is placed on the interest and not on the needs. Evolution of national economic development demonstrates that such facts as overall downturn and cumulated recession result from the organizational failure as well as inability to design and implement the strategy for directing society towards market and socially – oriented relations between all its elements, that is to build non-conflictual model of growth and development.

The thesis provides the study of nature, strategy and tools for corporate sector development in the framework of social and wellness oriented state, using the best practice of EU countries. The analysis of the outcomes of the study brings out the key aspects of the existing practice of oil and fat industry oligopoly core's enterprises. The author suggested own methodology, based on econometrical model, for forecasting potential outcomes of the proposed adjustments in corporate governance of oil and fat industry enterprises. The work provides an algorithm and the model of practical implementation of the concept of economic and corporate mediation of modern market society components. The analysis was made both at single enterprise level and at the industry as a whole.

Key terms: corporate sector, oligopoly core, mediation, social state, steady growth, institutionalism, socially justified governance, corporate social responsibility.